

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
KRAJOWEGO PROGRAMU
ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ
(KPRES)**

za rok 2017

Warszawa 2018

Wykaz skrótów

BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
CIS	Centrum Integracji Społecznej
DES	Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FP	Fundusz Pracy
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KA	Komitet Akredytacyjny do spraw systemu akredytacji oraz standardów usług i działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej
KIS	Klub Integracji Społecznej
KFPS	Krajowy Fundusz Przedsiębiorczości Społecznej
KKRES	Krajowy Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
MiR	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PES	Podmiot Ekonomii Społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
Pzp	Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1579 i 2018)
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RPO	Regionalny Program Operacyjny
UZP	Urząd Zamówień Publicznych
WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej

Wprowadzenie.....	4
Streszczenie.....	6
1. Realizacja KPRES z perspektywy centralnej.....	10
1.1. Koordynacja ekonomii społecznej na poziomie centralnym	10
1.2. Działania regulacyjne w zakresie ekonomii społecznej	13
1.3. System wsparcia ekonomii społecznej.....	19
1.4. Monitoring ekonomii społecznej.....	32
1.5. Realizacja projektów konkursowych w ramach PO WER.....	33
1.6. Wartości wskaźników dotyczących ekonomii społecznej na poziomie centralnym	35
2. Realizacja KPRES z perspektywy regionalnej.....	42
2.1. Koordynacja ekonomii społecznej na poziomie regionalnym	42
2.2. Realizacja projektów pozakonkursowych i konkursowych na poziomie regionalnym...	42
2.3. Regionalne Programy Rozwoju Ekonomii Społecznej (RPRES)	43
2.4. Wartości wskaźników dotyczących ekonomii społecznej w RPO	44
3. Podsumowanie i rekomendacje dla dalszych działań	47

Ekonomia społeczna, opierająca się na prymacie celów społecznych nad ekonomicznymi, ukierunkowana na reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, stanowi obecnie jeden z obszarów o największym potencjale w zakresie wdrażania idei włączenia społecznego.

Rozwiązania z zakresu ekonomii społecznej sprzyjają integracji i aktywizacji lokalnych społeczności, poprzez stworzenie możliwości zatrudnienia grup szczególnie zagrożonych na rynku pracy, mogą stanowić element polityki wzrostu zatrudnienia, a także mogą stanowić istotny instrument w zakresie dostarczania usług społecznych użyteczności publicznej.

W Polsce na przestrzeni lat przeprowadzono wiele inicjatyw i działań mających na celu rozwój sektora ekonomii społecznej. Niezwykle ważnym elementem, stanowiącym zwieńczenie trzyletnich prac koncepcyjnych oraz szerokich dyskusji z samorządami i organizacjami obywatelskimi, było przyjęcie przez Radę Ministrów w dniu 12 sierpnia 2014 r. Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES)¹, określającego kluczowe kierunki interwencji publicznej, których realizacja pozwoli zapewnić jak najlepsze warunki dla rozwoju ekonomii społecznej Polsce.

Zadania przewidziane do realizacji w KPRES zostały ujęte w V priorytetach obejmujących działania na rzecz:

- aktywizacji społeczności lokalnych oraz pobudzania wspólnot samorządowych do myślenia zorientowanego na kwestie społeczne (Priorytet I);
- tworzenia otoczenia prawnego ekonomii społecznej, stanowiącego spójne i kompleksowe warunki dla funkcjonowania PES oraz ich rozwoju (Priorytet II);
- stworzenia systemu wsparcia ekonomii społecznej, przede wszystkim w zakresie doradztwo usługowym oraz finansowym (Priorytet III);
- włączenia ekonomii społecznej do głównego nurtu polityk publicznych na poziomie krajowym i regionalnym (Priorytet IV);
- rozwoju edukacji dla ekonomii społecznej (Priorytet V).

KPRES miał swoje umocowanie prawne i merytoryczne w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 oraz Strategii Rozwoju Kraju. Zarówno sam dokument, jak i jego poszczególne elementy zostały wskazane w podstawowym krajowym dokumencie realizacyjnym Strategii Europa 2020 – Krajowym Programie Reform.

Analizując aktualny kontekst strategiczny należy wskazać, iż rolę i znaczenie ekonomii społecznej podkreślono także w najważniejszym obecnie dokumencie programowym w zakresie średnio- i długofalowej polityki gospodarczej Polski – *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, przyjętej przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r.²

W ramach Strategii, w celu szczegółowym II pn. „*Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*”, w kontekście wsparcia grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienia spójności działań na rzecz integracji społecznej wskazano, iż „(...) Kluczową rolę

¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej został przyjęty Uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 roku w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej”, MP z 2014 r. poz. 811 T.1.

² Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju została przyjęta Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), MP z 2017 r. poz. 260 T.1.

we wspieraniu integracji społecznej mogą odegrać podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe. Wykorzystując zasoby i działając w obszarach uznawanych za nieefektywne w kategoriach działalności komercyjnej (m.in. obszarze usług społecznych użyteczności publicznej), mogą stać się ważnym ogniwem łączącym cele społeczne z działalnością gospodarczą. Celem tych działań powinna być budowa modeli rozwoju gospodarczego w skali lokalnej, opartych o zasady sprawiedliwości społecznej i odpowiedzialnego rozwoju”.

Niniejsze opracowanie jest trzecim sprawozdaniem z realizacji zapisów KPRES i obejmuje charakterystykę działań jakie zostały podjęte w zakresie wdrażania założeń Programu w 2017 r.

W trakcie pracy nad opracowaniem wykorzystano materiały, opracowania i dane znajdujące się w dyspozycji Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (DES w MRPiPS), oraz dokument pt. „*Opinia nt. Realizacji KPRES w województwach i instytucjach centralnych za rok 2017*”, opracowany w ramach projektu pn. „*Zintegrowany system partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej*” realizowanego przez MRPiPS we współpracy z Uniwersytetem Warszawskim, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej (ROPS) w Krakowie oraz ROPS w Poznaniu.

Cykliczne monitorowanie stanu realizacji działań przyjętych w ramach KPRES ma na celu efektywne i skuteczne zarządzanie realizacją Programu, w tym monitorowanie harmonogramu i efektów realizacji poszczególnych działań oraz przyjętych wskaźników.

W sprawozdaniu przedstawiono charakterystykę działań podjętych w zakresie realizacji zapisów Programu w 2017 r. wraz z uwzględnieniem stopnia osiągnięcia wskaźników Programu, a także informacje o stanie wdrożenia rekomendacji z roku poprzedniego i rekomendacje dla dalszych działań.

W niniejszym opracowaniu przedstawiono zakres działań jakie zostały podjęte w celu realizacji zapisów KPRES w 2017 r.

W odniesieniu do sprawozdań z realizacji KPRES obejmujących lata 2014-2016, w niniejszym opracowaniu zmieniono strukturę dokumentu przedstawiając informacje dotyczące realizacji zapisów KPRES na poziomie centralnym i regionalnym, a także stan wdrożenia rekomendacji z roku poprzedniego i rekomendacje dla dalszych działań.

Na poziomie centralnym działania w obszarze ekonomii społecznej były w 2017 r. realizowane w ramach działań MRPiPS, projektów pozakonkursowych i konkursowych, oraz innych wskazanych w KPRES instytucji zaangażowanych w jego realizację.

Realizowane w okresie sprawozdawczym działania ukierunkowane na zapewnienie koordynacji działań realizowanych w obszarze ekonomii społecznej na poziomie centralnym i regionalnym koncentrowały się wokół działalności Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KKRES) i jego grup roboczych. W 2017 r. odbyło się 1 plenarne posiedzenie KKRES oraz 28 posiedzeń grup tematycznych funkcjonujących w ramach KKRES. Prace Komitetu w 2017 r. dotyczyły projektu ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej oraz aktualizacji KPRES. Działalność KKRES była realizowana w ramach pozakonkursowego projektu pn. „*System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej*”, wdrażanego w PO WER przez DES w MRPiPS we współpracy z ROPS w Krakowie, ROPS w Poznaniu oraz Uniwersytet Warszawski w celu stworzenia partycypacyjnego systemu zarządzania sferą ekonomii społecznej, zapewniającego spójność polityk publicznych w tym obszarze na terenie całego kraju.

Istotnymi działaniami realizowanymi na poziomie centralnym były działania dotyczące sfery regulacyjnej. W tym obszarze w 2017 r. dokonano nowelizacji ustawy o spółdzielniach socjalnych, która z jednej strony wyeliminowała wiele barier i trudności zidentyfikowanych w trakcie obowiązywania ustawy, których zniwelowanie miało niezwykle duże znaczenie dla funkcjonowania sektora spółdzielni socjalnych oraz zakorzeniła zagadnienia związane z ekonomią społeczną w strukturze działów administracji rządowej, a także realizowano prace nad przygotowaniem projektu ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej, która kompleksowo będzie regulować ten obszar. W dniu 26 kwietnia 2017 r. podczas posiedzenia KKRES przyjęto wstępne założenia do projektu ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej po czym do końca roku sprawozdawczego prowadzono prace nad przygotowaniem projektu regulacji.

Zgodnie z KPRES do działań realizowanych w sferze regulacyjnej należy również wdrażanie działań przewidzianych do realizacji w ramach Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych. W okresie sprawozdawczym wdrażane były zapisy Planu programującego interwencję w tym obszarze w perspektywie czasowej 2017-2020. W celu wdrożenia zapisów planu w 2017 r. zrealizowano m.in. szkolenia i konferencje dotyczące społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych skierowane do przedstawicieli instytucji zamawiających oraz 2 konferencje dotyczące tematyki zamówień publicznych. Ponadto w ramach prac *Zespołu do spraw przygotowania i upowszechniania wzorcowych dokumentów i dobrych praktyk stosowanych przy udzielaniu zamówień publicznych*³, przygotowano wzorcowe zapisy do dokumentacji zamówienia umożliwiające zastosowanie aspektów społecznych. Prowadzona była

³ Zespół został powołany w celu realizacji kompetencji Prezesa UZP, o której mowa w art. 154 ust 10 ustawy Pzp, dotyczącej przygotowywania wzorcowych dokumentów wykorzystywanych przy udzielaniu zamówień publicznych.

także działalność wydawnicza, w ramach której UZP wydało publikację przedstawiającą kompleksowe omówienie instrumentów prawnych określonych w ustawie Prawo zamówień publicznych (Pzp), umożliwiających udzielenie społecznego lub zielonego zamówienia publicznego oraz analizę regulacji prawnych ujętych w innych aktach powiązanych z tą tematyką, a także opracowano raport pt. „*Dobre praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych*”, stanowiący zestawienie 19 przykładów dobrych praktyk w zakresie zamówień uwzględniających aspekty środowiskowe i społeczne.

W zakresie wsparcia PES w okresie sprawozdawczym m.in. kontynuowano wsparcie finansowe udzielane osobom uprawnionym i spółdzielniom socjalnym ze środków Funduszu Pracy (FP) i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), udzielano wsparcia w postaci zwrotnych instrumentów finansowych, a także realizowano system akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (AKSES).

W 2017 r. jednorazowo środki z FP na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej po jej założeniu przyznano 32 osobom, na co łącznie wydatkowano 563 900 zł. Ponadto ze środków FP w 2017 r. przeznaczono także 1 119 000 zł na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków obejmujących część wynagrodzenia zatrudnionego i część kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenie społeczne. Refundacja ta dotyczyła 363 osób zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych.

W 2017 r. na wsparcie osób niepełnosprawnych w postaci jednorazowych środków na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej wydatkowano z PFRON 288 610 zł, a wsparcie otrzymało 6 osób niepełnosprawnych.

W 2017 r. na wsparcie zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w spółdzielniach socjalnych łącznie przeznaczono z FP i PFRON 1 971 510 zł.

W zakresie instrumentów wsparcia w okresie sprawozdawczym kontynuowano również udzielanie preferencyjnych pożyczek dla PES. Pożyczki udzielane były w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej (KFPS), utworzonego 2 stycznia 2017r. w projekcie pn. „*Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporeczeniowego w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej*”. W 2017 r. udzielono PES łącznie 215 pożyczek na kwotę 25 338 138,00 zł oraz utworzono 184 miejsca pracy. Udzielaniu pożyczek towarzyszyło prowadzenie przez Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) bieżących działań promocyjnych i informacyjnych zmierzających do rozpowszechnienia informacji na temat dostępności zwrotnego wsparcia finansowego dla PES. Ponadto w okresie sprawozdawczym BGK realizował również m.in. działania zmierzające do uruchomienia gwarancji w ramach ww. Funduszu Gwarancyjnego, a także instrumentu reporeczeniowego.

Jednocześnie w 2017 r. we wdrażanym samodzielnie przez DES w MRPiPS pozakonkursowym projekcie pn. „*Zintegrowany system zapewnienia wysokiej jakości usług Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej*” kontynuowano realizację działań ukierunkowanych na zapewnienie wysokiej jakości usług wsparcia dla PES. W ramach projektu realizowano proces akredytacji OWES, mający zapewnić wysoką jakość wsparcia świadczonego przez te podmioty, a finansowanego w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO). W okresie sprawozdawczym przyznano 2 akredytacje⁴ oraz zrealizowano 23 wizyty monitorujące działalność akredytowanych OWES, stanowiące element procesu akredytacji i instrument nadzoru.

⁴ Akredytacje zostały przyznane podmiotom wnioskującym o przyznanie akredytacji w ramach naboru wniosków zrealizowanego w 2016 r.

Prócz ww. działań w 2017 r., zgodnie z założeniami projektu, prowadzono m.in. działania związane z realizacją cyklicznego przeglądu i aktualizacji poszczególnych grup standardów działania i usług OWES, pod względem celowości, trafności, weryfikowalności oraz trwałości finansowania.

Na poziomie centralnym w okresie sprawozdawczym realizowano również projekt pn. „*Zintegrowany system monitorowania sektora ekonomii społecznej*” mający na celu stworzenie do 2020 r. kompleksowego systemu monitorowania sektora ekonomii społecznej, który będzie dostarczać kluczowych wskaźników związanych z kondycją sektora ekonomii społecznej i jego znaczeniem w gospodarce narodowej.

W 2017 r. realizowane były również 3 projekty konkursowe dotyczące ekonomii społecznej, poświęcone: sieciowaniu OWES, wyposażeniu przedsiębiorstw społecznych w wiedzę i umiejętności z zakresu wykorzystania prawa zamówień publicznych oraz działaniom rzeczniczym i doradczym na poziomie regionalnym i ponadregionalnym w zakresie spójności polityk publicznych w obszarze ekonomii społecznej.

Kontynuowano także prace nad złoženiami i kryteriami konkursowymi w ramach typu projektu: *Działania wspierające edukację na rzecz rozwoju ekonomii społecznej: (a) Opracowanie pakietu edukacyjnego dla nauczycieli i jego pilotażowe wdrożenie; (b) Opracowanie programu studiów menadżerskich i MBA w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem społecznym*, a także ogłoszono nabór partnerów do realizacji projektu pozakonkursowego dotyczącego znaków jakości ekonomii społecznej i solidarnej.⁵

W zakresie działań realizowanych w obszarze ekonomii społecznej na poziomie regionalnym, w ramach bieżącej perspektywy finansowej w ramach RPO, ROPS zrealizują projekty pozakonkursowe dotyczące koordynacji działań związanych z ekonomią społeczną na poziomie regionalnym. Zgodnie z informacjami na temat projektów w zakresie ekonomii społecznej dofinansowanych ze środków unijnych w ramach RPO, dostępnymi na Portalu Funduszy Europejskich⁶, w 2017 r. rozpoczęto realizację 20 projektów obejmujących obszar wsparcia 113 pn. Promowanie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki społecznej i gospodarki solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia (2 projekty pozakonkursowe 18 projektów konkursowych). W ramach bieżącej perspektywy finansowej łącznie do końca 2017 r. rozpoczęto realizację 98 projektów obejmujących obszar wsparcia 113.

W 2017 r. uchwalenia RPRES, określających zgodnie z zapisami KPRES, działania regionalnych władz publicznych w zakresie ekonomii społecznej dokonano w 15 województwach (do końca 2016 r. dokonano tego w 14 województwach, natomiast w 2017 r. dodatkowo w województwie zachodniopomorskim⁷).

W 2017 r. wychodząc naprzeciw wyzwaniom zdiagnozowanym w poprzednich sprawozdaniach z KPRES, pojęto działania w zakresie określenia przyczyn występującego dotychczas regionalnie zróżnicowania w zakresie realizacji poszczególnych działań i priorytetów określonych w KPRES, a także dokonania kompleksowej aktualizacji całego Programu, w tym jego priorytetów i działań, rezultatów oraz wskaźników, tak aby Program mógł służyć w sposób możliwie jak najbardziej pełny rozwojowi ekonomii społecznej.

⁵ Realizacja projektu pn. „*System certyfikacji znakami jakości dla podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu terytorialnego*” rozpoczęła się już w 2018 r.

⁶ <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/> [dostęp: 22.01.2019.]

⁷ Zachodniopomorski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2018 – 2022 został przyjęty w dniu 4 grudnia 2017 roku uchwałą nr 2011/17 przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego.

W ramach badania jakościowego wśród przedstawicieli ROPS, będących osobami odpowiedzialnymi za realizację zadań w obszarze ES w ramach tych instytucji, jako czynniki warunkujące realizację działań na rzecz rozwoju ES w poszczególnych regionach wskazano: czynniki historyczne, społeczno-gospodarcze, aktywność poszczególnych interesariuszy, w tym m.in. stopień zaangażowania samorządu, a także uwarunkowania dotyczące wdrażania działań na rzecz ES w poszczególnych regionach wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i programowych, często ich odmiennych interpretacji etc. Analiza informacji, jakie udało się zgromadzić w tym zakresie będzie stanowił element prac programowych prowadzonych w obszarze ESiS w przyszłości.

W zakresie wdrożenia pozostałych rekomendacji w okresie sprawozdawczym realizowano prace w zakresie aktualizacji zapisów KPRES. Pierwszy projekt zaktualizowanego dokumentu przedstawiono na forum Grupy ds. Strategicznych i Programowych KKRES w listopadzie 2017 r.

W świetle prac nad aktualizacją KPRES, będącego najważniejszym dokumentem programowym dotyczącym sfery ekonomii społecznej, który w nowej wersji będzie obowiązywał już w 2019 r. w kolejnym roku sprawozdawczym tj. 2018, stanowiącym ostatni okres sprawozdawczy pierwszej wersji KPRES, najważniejszym zadaniem będzie osiągnięcie w jak największym stopniu przyjętych celów Programu i zapewnienie tym samym silnej podstawy dla realizacji listy działań określonych w jego nowej, zaktualizowanej wersji.

1. Realizacja KPRES z perspektywy centralnej

1.1. Koordynacja ekonomii społecznej na poziomie centralnym

W okresie sprawozdawczym kontynuowano realizację pozakonkursowego projektu pn. „*System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej*”, wdrażanego w ramach PO WER (działanie 2.9 rozwój ekonomii społecznej) przez MRPiPS we współpracy z Uniwersytetem Warszawskim, ROPS w Krakowie oraz ROPS w Poznaniu w celu stworzenia (trwałego i kompleksowego) partycypacyjnego systemu zarządzania sferą ekonomii społecznej, zapewniającego spójność polityk publicznych w tym obszarze na terenie całego kraju.

W ramach projektu powstają propozycje nowych rozwiązań systemowych w zakresie ekonomii społecznej w obszarze strategiczno-programowym, prawnym, finansowym, edukacyjnym, a także w zakresie monitorowania sektora ekonomii społecznej. Działania w tym zakresie są realizowane na forum KKRES będącego organem pomocniczym Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, stanowiącym instytucjonalizację dialogu obywatelskiego w dziedzinie ekonomii społecznej, umożliwiając tworzenie ww. rozwiązań w sposób partycypacyjny, w porozumieniu z teoretykami i praktykami, reprezentującymi administrację rządową i samorządową, sektor ekonomii społecznej, środowiska naukowe, partnerów społecznych i instytucje finansowe.

W 2017 r. w dniu 24 kwietnia, odbyło się jedno plenarne posiedzenie KKRES, podczas którego skoncentrowano się przede wszystkim na projekcie ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej oraz aktualizacji KPRES.

Prace w ramach KKRES prowadzone były głównie na forum grup tematycznych: ds. strategicznych i programowych, ds. prawnych, ds. finansowych, ds. edukacyjnych oraz ds. monitoringu i ewaluacji. W roku 2017 odbyło się 28 spotkań grup tematycznych. Szczegółowy zakres zagadnień będących przedmiotem prac grup został przedstawiony w tabeli na str. 10.

Ponadto w okresie sprawozdawczym w ramach projektu „*System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej*” zrealizowano dwa posiedzenia Laboratorium Ekonomii Społecznej, stanowiącego eksperckie forum dyskusyjne oraz zorganizowano i przeprowadzono I Ogólnopolskie Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej umożliwiające wymianę doświadczeń oraz konsultowanie rozwiązań projektowanych przez MRPiPS w zakresie polityk publicznych w obszarze ekonomii społecznej.⁸

W 2017 r. w ramach ww. projektu trwały również prace nad przygotowaniem ekspertyz dotyczących m. in. stworzenia partycypacyjnego mechanizmu oceny istniejących oraz wypracowywania propozycji nowych form i instrumentów wsparcia ekonomii społecznej w obszarze finansowym, a także metodologii monitorowania i ewaluacji KPRES.

⁸ Forum odbyło się w Warszawie w dniach 15-16 listopada 2017 r. i zgromadziło około 300 uczestników.

Tabela 1. Działalność grup roboczych KKRES w 2017 r.

Lp.	Grupa KKRES	Liczba posiedzeń w 2017 r.	Zakres prac realizowanych w 2017 r.
1	Grupa ds. strategicznych i programowych	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zakończenie prac nad projektem ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej. ▪ Rozpoczęcie prac nad aktualizacją KPRES. ▪ Prace nad wstępnymi założeniami modelu/ narzędzia do opracowania regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej.
2	Grupa ds. Prawnych	11	<p>Prace grupy ds. prawnych w 2017 r. były poświęcone projektowi ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej. Przedmiotem podjętych w okresie sprawozdawczym prac były m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ definicje głównych pojęć: ekonomii społecznej, ekonomii solidarnej, reintegracji społecznej i zawodowej, otoczenia ekonomii społecznej; ▪ projektowane katalogi ustawowe: katalog podmiotów ekonomii społecznej, katalog grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, katalog usług społecznych użyteczności publicznej i zadań z zakresu rozwoju lokalnego; ▪ warunki uzyskania statusu przedsiębiorstwa społecznego; ▪ zasady nadzoru nad działalnością przedsiębiorstw społecznych (w tym zasady i terminy zgłaszania przez PS zmian mających wpływ na status PS); ▪ obowiązki PS wynikające z utraty statusu; ▪ wymogi dotyczące minimalnego poziomu zatrudnienia na umowę o pracę oraz zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w PS; ▪ formuła planowanego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej, w tym analiza możliwych form wsparcia oferowanych przez fundusz, a także źródeł finansowych zasilających instrument; ▪ formuła planowanego włączenia PES w programowanie i realizację lokalnej polityki rozwoju, w tym formy włączenia PES w te zadania; ▪ koncepcja dot. Lokalnego Programu Rozwoju Społecznego; ▪ konstrukcja proponowanych w ustawie trybów zlecenia zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej i solidarnej tj. trybu negocyjnego oraz trybu partnerstwa publiczno-społecznego; ▪ planowane programy i plany reintegracyjne w przedsiębiorstwach społecznych.

3	Grupa ds. monitorowania i ewaluacji	11	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analiza proponowanych zapisów ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej w kontekście monitorowania sektora ekonomii społecznej; ▪ omówienie działań koniecznych do podjęcia w zakresie aktualizacji diagnozy KPRES; ▪ wsparcie realizacji działań wdrażanych przez MRPiPS we współpracy z GUS w ramach projektu pn. „Zintegrowany system monitorowania sektora ekonomii społecznej” (PO WER działanie 2.9 rozwój ekonomii społecznej), w tym uczestnictwo w pracach nad identyfikacją luk informacyjnych uniemożliwiających stworzenie całościowego systemu monitorowania sektora ekonomii społecznej, prace and stworzeniem listy wskaźników do monitorowania sektora ekonomii społecznej i solidarnej oraz stworzeniem wskaźników dla zaktualizowanego KPRES; ▪ udział w wypracowaniu zakresu monitorowania OWES przez ROPS.
4	Grupa ds. finansowych	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Omówienie zapisów projektu ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej dotyczących KFPS; ▪ Omówienie zapisów projektu aktualizacji KPRES w części dotyczącej instrumentów finansowych; ▪ Monitorowanie wdrażania KFPS; ▪ Opracowanie założeń współpracy grupy ds. finansowych z Zespołem ds. instrumentów finansowych w ramach PO WER, działającym przy MiR; ▪ Realizacja działań w zakresie analizy rozwiązań międzynarodowych w obszarze finansowania sektora ES oraz możliwości włączenia PS w obowiązujący system wsparcia sektora MŚP.
5	Grupa ds. edukacyjnych	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza uwarunkowań funkcjonowania, w tym problemów związanych z działalnością spółdzielni uczniowskich, w tym omówienie kwestii uregulowania działalności spółdzielni uczniowskich w polskim porządku prawnym, a także omówienie (przy udziale przedstawicieli MEN i MF) ewentualnej możliwości stosowania przez spółdzielnie uczniowskie NIP szkoły po zmianie przepisów o VAT; ▪ przedstawienie i omówienie działań związanych z edukacją na rzecz ekonomii społecznej w regionach – m.in. ROPS w Poznaniu, Stowarzyszenia Morena w woj. pomorskim oraz Stowarzyszenia na rzecz Spółdzielni Socjalnych w woj. wielkopolskim.

Zródło: Opracowanie własne DES

1.2. Działania regulacyjne w zakresie ekonomii społecznej

Funkcjonowanie PES i obowiązujące w Polsce instrumenty wsparcia ich działalności obecnie opierają się o szereg szczegółowych rozwiązań programowo-legislacyjnych. W kontekście dalszego rozwoju ekonomii społecznej fundamentalne jest stworzenie jednolitych, spójnych i adekwatnych do bieżących uwarunkowań rozwiązań programowych i prawnych wyznaczających dalsze kierunki rozwoju sektora ekonomii społecznej, a także, co szczególnie istotne, porządkujących zagadnienia definicyjne obszaru ekonomii społecznej, co stanowić będzie silny impuls dla jej dalszego rozwoju.

Prace nad projektem ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej.

Stworzenie ustawy kompleksowo regulującej sferę ekonomii społecznej i solidarnej zostało zapowiedziane w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, w której wyznaczono m.in. dalsze kierunki rozwoju tego sektora. Rozwiązania przyjęte w projekcie ustawy wynikają bezpośrednio z zapisów KPRES. Pozwalają one na uporządkowanie sfery ekonomii społecznej i solidarnej, uwypuklając jednocześnie funkcje, które może ona wypełniać na poziomie lokalnym.

Podstawowym celem projektowanej regulacji jest aktywne włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności bezrobotnych, osób niepełnosprawnych lub innych osób niesamodzielnych, poprzez tworzenie wysokiej jakości, stabilnych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Ekonomia społeczna i solidarna, regulowana w projektowanej ustawie, ma stanowić narzędzie reintegracji społecznej i zawodowej, realizować cele zatrudnieniowe, a także wspierać szeroko rozumiany rozwój lokalny w jednostkach samorządu terytorialnego.

Prace nad założeniami do projektu ustawy rozpoczęły się w październiku 2016 r. i były kontynuowane w 2017 r. W proces zaangażowani byli przedstawiciele Grupy ds. strategicznych i programowych oraz Grupy ds. prawnych KKRES. Wstępne założenia do projektu ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej zostały przyjęte 26 kwietnia 2017 r. na posiedzeniu KKRES. Od tego momentu podjęto prace nad projektem regulacji. Prace te były realizowane przez cały 2017 r. we współpracy z Grupą ds. prawnych KKRES. Przedmiotem prac grupy w 2017r. były m.in. definicje głównych pojęć, do których odnosi się ustawa, zakres projektowanych katalogów ustawowych, kwestie dotyczące statusu przedsiębiorstwa społecznego, funduszu przedsiębiorczości społecznej czy programowania rozwoju lokalnego. Szczegółowy zakres zagadnień będących przedmiotem prac grupy ds. prawnych KKRES został przedstawiony w tabeli na str. 10.

Prace nad nowelizacją ustawy o spółdzielniach socjalnych

W 2017 roku minęło 11 lat od wprowadzenia ustawy o spółdzielniach socjalnych, która reguluje zasady tworzenia oraz funkcjonowania spółdzielni socjalnych. Przez lata obowiązywania i stosowania przepisów ustawy, zaobserwowano rosnące zainteresowanie prowadzeniem działalności gospodarczej i społecznej w formie spółdzielni socjalnej oraz konsekwentny wzrost liczby podmiotów działających w tej formule.

Praktyka stosowania ustawy i wynikające z niej doświadczenia przyniosły potrzebę wyeliminowania barier m.in. dotyczącej skompletowania składu założycielskiego, zwrócono również uwagę na dotychczasowe wymagania względem tworzenia nowych spółdzielni socjalnych. Zidentyfikowano również potrzebę ponownego uregulowania przepisów dotyczących instrumentów wsparcia finansowego dla spółdzielni socjalnych udzielanego ze środków FP oraz PFRON. Z uwagi na dynamicznie zmieniającą się sytuację na rynku pracy zauważono także potrzebę wzmocnienia reintegracji społecznej i zawodowej osób z grup narażonych na wykluczenie społeczne pracujących w spółdzielniach socjalnych, jednakże niebędących członkami tych spółdzielni. Część proponowanych zmian wynikało z potrzeby doprecyzowania dotychczasowych regulacji, na podstawie doświadczeń spółdzielni socjalnych oraz organizacji wspierających sektor ekonomii społecznej.

Mając na uwadze powyższe, MRPiPS przygotowało projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw. Proponowane zmiany zostały przygotowane z udziałem przedstawicieli sektora spółdzielczości socjalnej, przy aktywnej roli Rady Działalności Pożytku Publicznego. Proponowane zmiany były również poddane dyskusji podczas VIII Ogólnopolskiego Forum Spółdzielni Socjalnych, które odbyło się w dniach 12-14 października 2016 r.

Ww. projekt ustawy został w ostatecznej wersji uchwalony przez Sejm w dniu 15 grudnia 2017 r. Ustawa o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw została opublikowana w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 30 grudnia pod pozycją nr 2494. Ustawa weszła w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia tj. w dniu 31 marca 2018 r., z wyjątkiem przepisu zwalniającego spółdzielnie socjalne ze składek na Krajową Radę Spółdzielczą, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2018 r.

Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw zakłada zmiany w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych; ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej; ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Najważniejsze zmiany w ustawie o spółdzielniach socjalnych mają na celu:

- 1) Wzmocnienie pozycji pracowników spółdzielni socjalnej przez ponowne zdefiniowanie przedmiotu działalności spółdzielni socjalnej. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej będzie prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa nie tylko w oparciu o osobistą pracę członków spółdzielni, ale również pracowników niebędących członkami spółdzielni socjalnej.
- 2) Doprecyzowanie obszaru działania spółdzielni socjalnej przez wskazanie, iż spółdzielnia socjalna działa na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej nie tylko członków spółdzielni, ale również na rzecz pracowników spółdzielni niebędących jej członkami, a pochodzących z grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.
- 3) Dopuszczenie używania w obrocie przez spółdzielnie socjalne skrótu nazwy „Spn.s.”.
- 4) Rozszerzenie katalogu osób, które mogą zakładać i przystąpić do spółdzielni socjalnej w charakterze członka lub osoby świadczącej pracę na rzecz spółdzielni o:
 - poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osób niepełnosprawnych, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek

- opiekunów na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych lub zasiłków dla opiekunów na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej,
 - osoby usamodzielniane wychodzące z pieczy zastępczej.
- 5) Zmianę w zakresie możliwości zakładania spółdzielni socjalnej przez osoby niezaliczane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Limit osób zagrożonych wykluczeniem społecznym koniecznych do założenia spółdzielni socjalnej wynosi nie mniej niż 50% ogólnej liczby założycieli. Natomiast w przypadku gdy założycielami spółdzielni socjalnej będą osoby o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, lub w przypadku gdy spółdzielnia prowadzi działalność w zakresie usług społecznych użyteczności publicznej wymienionych w ustawie, limit osób spoza katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie mógł wynosić do 70%. Przekroczenie limitów, trwające nieprzerwanie przez okres 6 miesięcy, stanowi podstawę do postawienia spółdzielni w stan likwidacji.
 - 6) Zmniejszenie liczby założycieli spółdzielni socjalnej z pięciu do trzech osób, jeżeli założycielami są osoby fizyczne z obowiązkiem uzupełnienia składu członkowskiego spółdzielni do 5 osób w terminie 12 miesięcy.
 - 7) Doprecyzowanie przepisu dotyczącego liczebności członków w spółdzielni socjalnej założonej przez osoby prawne.
 - 8) W związku z rozszerzeniem katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, uzupełnienie katalogu dokumentów dołączanych do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego.
 - 9) Określenie form zatrudnienia członków zarządu spółdzielni socjalnej.
 - 10) Umożliwienie refundowania składek na ubezpieczenie społeczne oraz części kosztów pracodawcy opłacanych również za pracowników spółdzielni socjalnej niebędących członkami spółdzielni, a będących osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy.
 - 11) Wprowadzenie regulacji wskazującej, że w spółdzielniach socjalnych, w których założycielami są osoby prawne lub w przypadku gdy liczba członków spółdzielni socjalnej jest mniejsza niż liczba pracowników niebędących członkami, zarząd ma obowiązek corocznie przeprowadzić spotkanie konsultacyjne dotyczące informacji o działalności i sytuacji ekonomicznej spółdzielni.
 - 12) Uelastycznienie zasad podziału nadwyżki bilansowej i stworzenie możliwości jej przeznaczenia według potrzeb konkretnej spółdzielni poprzez zlikwidowanie obowiązku przeznaczenia nadwyżki bilansowej na fundusz inwestycyjny. Nadwyżka bilansowa przeznaczana byłaby przez spółdzielnię socjalną na zwiększenie funduszu zasobowego w wysokości nie mniejszej niż 20% oraz na szczególny cel działalności spółdzielni jakim jest reintegracja społeczna i zawodowa członków i pracowników spółdzielni w wysokości min. 30%. Ponadto przewidziano również przeznaczenie nadwyżki bilansowej na fundusz wzajemnościowy, który tworzony jest przez spółdzielnię socjalną w przypadku utworzenia lub przystąpienia do konsorcjum spółdzielczego.
 - 13) Wprowadzenie możliwości tworzenia przez spółdzielnie socjalne konsorcjum spółdzielczego w formie umowy. Regulacja jest istotna z punktu widzenia zwiększenia potencjału ekonomicznego spółdzielni, wspólnego organizowania sieci produkcji, handlu

- i usług, organizowania wspólnej promocji działań spółdzielczych oraz wspólnego występowania w zamówieniach publicznych.
- 14) Wprowadzenie obowiązku poddania się pierwszej lustracji przez spółdzielnie socjalne, których powstanie zostało współfinansowane ze środków publicznych, w terminie 6 miesięcy od dnia zatwierdzenia pierwszego sprawozdania finansowego.
 - 15) Zwolnienie spółdzielni socjalnej przynależącej do właściwego związku rewizyjnego ze składek na Krajową Radę Spółdzielczą.
 - 16) Rozszerzenie katalogu przesłanek, które spowodują postawienie spółdzielni socjalnej w stan likwidacji z mocy prawa.

Ustawa w zakresie swojej regulacji dokonuje zmian w innych ustawach.

Przedmiotem zmian w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych jest doprecyzowanie, zwolnienia od tego podatku w zakresie przyznania jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej lub na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej przez uprawnione osoby, określone w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Najważniejsze zmiany w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przewidują:

- 1) Stworzenie możliwości odbywania praktyk zawodowych przez uczestnika warsztatu terapii zajęciowej u pracodawcy, w tym w spółdzielni socjalnej. Praktyka zawodowa będzie mogła się odbywać się w wymiarze do 15 godzin tygodniowo przez okres do trzech miesięcy, z możliwością przedłużenia tego terminu do sześciu miesięcy. Dookreślono również, że w praktykach zawodowych nie może brać udziału jednocześnie więcej niż 50% uczestników jednego warsztatu, aby nie zaburzyć stabilności jego funkcjonowania.
- 2) Przyznawanie przez starostę środków w formie jednorazowego wsparcia z PFRON na podjęcie przez osobę niepełnosprawną działalności gospodarczej, rolniczej lub na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej, a nie jak dotychczas na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (zmiana dookreśla również, iż ww. wsparcie może zostać udzielone członkowi założycielowi spółdzielni oraz członkowi przystępującemu do spółdzielni socjalnej po jej założeniu).
- 3) Wprowadzenie możliwości uzyskania przez spółdzielnię jednorazowego wsparcia na utworzenie stanowiska pracy oraz wsparcia na pokrycie kosztów wynagrodzenia dla skierowanej przez powiatowy urząd pracy osoby niepełnosprawnej, będącej jednocześnie osobą bezrobotną lub poszukującą pracy.

Nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przewiduje:

- 1) Przyznawanie przez starostę środków z FP na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu nie tylko osobom bezrobotnym, absolwentom CIS, absolwentom KIS oraz poszukującym pracy opiekunom osoby niepełnosprawnej, ale również poszukującym pracy niepozostającym w zatrudnieniu oraz niewykonyjącym innej pracy zarobkowej.
- 2) Wprowadzenie nowego instrumentu wsparcia dla spółdzielni socjalnej poprzez udzielenie jednorazowego wsparcia na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanego do pracy w spółdzielni socjalnej bezrobotnego lub skierowanego poszukującego pracy

niepozostającego w zatrudnieniu lub niewykonującego innej pracy zarobkowej opiekuna osoby niepełnosprawnej oraz dla skierowanego poszukującego pracy niepozostającego w zatrudnieniu lub niewykonującego innej pracy zarobkowej.

- 3) Przyznanie spółdzielni socjalnej środków na finansowanie kosztów wynagrodzenia do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę na zatrudnianie skierowanych przez powiatowy urząd pracy osób bezrobotnych lub poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osoby niepełnosprawnej lub poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej.

Niezwykle ważną zmianą wprowadzoną nowelizacją ustawy o spółdzielniach socjalnych jest uwzględnienie w ustawie o działach administracji rządowej spraw z zakresu ekonomii społecznej, przedsiębiorczości społecznej, w tym spółdzielczości socjalnej. Obszary te zostały dodane do działu administracji rządowej pn. „*zabezpieczenie społeczne*”.

Ustawa zawiera przepisy przejściowe, na podstawie których przepisy o pierwszej lustracji spółdzielni socjalnych powstałych z udziałem środków publicznych będą miały zastosowanie do spółdzielni socjalnych założonych po dniu wejścia w życie ustawy. Jednocześnie przepisy nowelizacji stanowią, iż obecnie obowiązujące akty wykonawcze obowiązują przez okres 9 miesięcy od chwili ogłoszenia ustawy.

Ustawa zobowiązała spółdzielnie socjalne do dostosowania swoich statutów do wymogów ustawy w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Wdrażanie działań przewidzianych do realizacji w ramach *Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2017-2020*

Działania mające na celu popularyzację społecznych zamówień publicznych, w tym także promocję rozwiązań mających na celu szerszy udział podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej w zamówieniach publicznych są realizowane przez UZP. Działania te są wdrażane przede wszystkim w ramach okresowych Krajowych Planów Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych. W dniu 7 kwietnia 2017 r. Komitet ds. Europejskich przyjął „*Krajowy Plan Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2017-2020*”. W okresie sprawozdawczym UZP realizował w ramach ww. Planu następujące działania:

Szkolenia i konferencje dotyczące społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych finansowane ze środków projektu „*Efektywne zamówienia publiczne – wzmocnienie potencjału administracji*”, wdrażanego w ramach PO WER (działanie 2.18: Wysokiej jakości usługi administracyjne).

Szkolenia dotyczące aspektów społecznych w zamówieniach publicznych skierowane do przedstawicieli instytucji zamawiających – reprezentantów administracji rządowej i samorządowej - zajmujących się udzielaniem zamówień publicznych oraz przedstawicieli instytucji kontrolujących udzielanie zamówień publicznych odbyły się w dniach 18 maja, 8 czerwca, 28 września oraz 5 października 2017 r. w Warszawie.

Tematyka szkoleń obejmowała: aspekty społeczne w ramach kwalifikacji podmiotowej wykonawców, w opisie przedmiotu zamówienia, kryteriach oceny ofert oraz przy badaniu rażąco niskiej ceny, a także specjalny reżim udzielania zamówień na usługi społeczne i inne szczególne usługi.

Ponadto w okresie sprawozdawczym, w dniach 20 czerwca oraz 30 listopada 2017 r. w Warszawie odbyły się konferencje pt. „*Ochrona praw pracowniczych w zamówieniach publicznych*” oraz „*Wsparcie integracji społeczno-zawodowej w ramach zamówień publicznych*”.

Publikacja pt. „*Zrównoważone zamówienia publiczne. Aspekty społeczne i środowiskowe w procedurze udzielania zamówienia w świetle nowelizacji ustawy Prawo zamówień publicznych*”.

Publikację opracowano i wydano w ramach projektu „*Efektywne zamówienia publiczne – wzmocnienie potencjału administracji*” współfinansowanego ze środków UE w PO WER.

W opracowaniu przedstawiono kompleksowe omówienie instrumentów prawnych określonych w ustawie Prawo zamówień publicznych umożliwiających udzielenie społecznego lub zielonego zamówienia publicznego oraz analizę regulacji prawnych ujętych w innych aktach powiązanych z tą tematyką. Celem podręcznika jest odpowiedź na najczęściej pojawiające się pytania i wątpliwości związane z praktycznym stosowaniem aspektów społecznych i środowiskowych w procedurze udzielenia zamówienia publicznego.

Raport pt. „*Dobre praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych*”.

Opracowanie zawiera zbiór 19 przykładów dobrych praktyk w zakresie zamówień uwzględniających aspekty środowiskowe i społeczne. Przedstawione w publikacji przykłady prezentują różne motywacje leżące u podstaw uwzględniania aspektów społecznych i środowiskowych w zamówieniach publicznych oraz różne sposoby przemyślanego i długofalowego wdrażania zrównoważonych zamówień publicznych.

Przygotowanie wzorcowych zapisów do dokumentacji zamówienia umożliwiających zastosowanie aspektów społecznych.

W okresie sprawozdawczym *Zespół do spraw przygotowania i upowszechniania wzorcowych dokumentów i dobrych praktyk stosowanych przy udzielaniu zamówień publicznych*, powołany w celu realizacji kompetencji Prezesa UZP dotyczącej przygotowywania wzorcowych dokumentów wykorzystywanych przy udzielaniu zamówień publicznych, o której mowa w art. 154 ust 10 ustawy Pzp, w obszarze dotyczącym społecznych zamówień publicznych, przygotował wzorcową klauzulę dotyczącą zatrudnienia do realizacji zamówienia osób, o których mowa w art. 29 ust. 4 pkt 1-4 ustawy Pzp oraz zaktualizował wzorcową klauzulę dotyczącą zatrudnienia na podstawie umowy o pracę jako realizacja art. 29 ust. 3a oraz art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy Pzp w związku ze wspólnym stanowiskiem Prezesa UZP oraz Generalnego Inspektora Danych Osobowych z dnia 28 kwietnia 2017 r.

Inne działania w zakresie upowszechniania wiedzy na temat aspektów społecznych zamówieniach publicznych podejmowane przez UZP.

W 2017 r., niezależnie od wskazanych wyżej działań w zakresie upowszechniania wiedzy na temat aspektów społecznych w zamówieniach publicznych przewidzianych w „*Krajowym Planie Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2017-2020*”, UZP realizował również inne zadania w tym obszarze, które obejmowały m.in. prowadzenie współpracy z innymi instytucjami na rzecz promocji omawianych zagadnień, czego przykładem może być m.in. konferencja „*Aspekty społeczne w zamówieniach publicznych udzielanych przez administrację rządową*” zorganizowana wspólnie z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów dnia 20 października 2017 r. w Warszawie, konferencja „*Jak upowszechnić stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych?*” zorganizowana wspólnie z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich dnia 29 czerwca 2017 r. w Warszawie czy też udział i prelekcje pracowników UZP podczas Podkarpackiego Forum Ekonomii Społecznej w dniach 9-10 listopada 2017 r. w Rzeszowie oraz konferencji „*Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne – sieciowanie partnerstw lokalnych w subregionie poznańskim*” dnia 22 listopada 2017 roku. Ponadto w okresie sprawozdawczym UZP realizowało bieżące działania informacyjne w zakresie społecznych zamówień publicznych poprzez aktualizację zakładki „*Społeczne zamówienia publiczne*” na swojej stronie internetowej.

1.3. System wsparcia ekonomii społecznej

W okresie sprawozdawczym realizowano szereg działań istotnych dla wsparcia podmiotów ekonomii społecznej, w tym m.in. kontynuowano wsparcie finansowe udzielane osobom uprawnionym i spółdzielniom socjalnym ze środków FP i PFRON, udzielano wsparcia w postaci zwrotnych instrumentów finansowych, a także realizowano system akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (AKSES), pozwalający zapewnić wysoką jakość usług wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Działania obejmujące instrumenty wsparcia podmiotów ekonomii społecznej zostały określone w Priorytecie III KPRES, a ich celem jest zapewnienie kompleksowego wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej, począwszy od momentu ich powstawania i wczesnych etapów rozwoju po ustawiczne i odpowiadające potrzebom wsparcie PES na dalszych etapach ich działalności, które umożliwi wzmocnienie podmiotów ekonomii społecznej, a w konsekwencji także utrwalenie roli i znaczenia ekonomii społecznej w polityce publicznej.

Środki z FP przyznawane jednorazowo na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu.

Starosta jest uprawniony do przyznania jednorazowo bezrobotnemu, absolwentowi CIS lub KIS lub poszukującemu pracy niepozostającemu w zatrudnieniu lub niewykonującemu innej pracy zarobkowej opiekunowi osoby niepełnosprawnej z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, środków z FP⁹, na założenie spółdzielni

⁹ Artykuł 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności, w wysokości określonej w umowie z taką osobą, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia.¹⁰ Taka konstrukcja instrumentu wsparcia obowiązuje od 1 lipca 2017 r.¹¹

Zgodnie z art. 46 ust. 6a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy szczegółowe warunki i tryb przyznawania z FP jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do niej po jej założeniu, określa rozporządzenie¹².

W okresie sprawozdawczym ze środków FP przeznaczono środki na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej po jej założeniu w kwocie 563 900 zł. Jednorazowo środki przekazano 32 osobom.

Tabela 2 – Liczba osób którym przyznano z FP jednorazowo środki na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej po jej założeniu oraz wysokość wydatkowanych z tego tytułu środków w latach 2014-2017 r.

rok	2014	2015	2016	2017
wysokość przekazanych środków	2 717 900 zł	2 133 100 zł	531 600 zł	563 900 zł
liczba osób, którym przyznano z FP jednorazowo środki na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej po jej założeniu	88*	49*	38	32

Źródło: Departament Funduszy w MRPiPS.

* - zestawienie zostało sporządzone na podstawie danych dotyczących liczby osób, którym przekazano jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej. Dane te są przekazywane przez PUP. We wskazanych latach nie wszystkie PUP przekazały informację o liczbie osób którym udzielono tego wsparcia. Ww. informacje nie przedstawiają informacji o wszystkich osobach, którym udzielono tego wsparcia ale tylko tych wskazanych przez PUP.

W 2017 r. z FP środki na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej wydatkowano jedynie w 7 województwach, w łącznej wysokości 563 900 zł. Najwięcej środków z FP przekazano w województwie mazowieckim (232 600 zł). Najmniej środków wydatkowano z kolei w województwie opolskim (10 000 zł) i podkarpackim (13 000 zł).

Refundacja składek na ubezpieczenie społeczne

W oparciu o art. 12 ust. 3a-3d ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, spółdzielnia socjalna może ubiegać się o sfinansowanie ze środków FP części wynagrodzenia odpowiadającej składce należnej od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne, rentowe

10 Artykuł 46 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

11 W związku z tym dane odnoszące się do jednorazowego wsparcia z Funduszu Pracy w tej formule tj. z uwzględnieniem:

- 1) poszerzenie katalogu dopuszczalnych beneficjentów o poszukujących pracy,
- 2) przeformułowanie celu przeznaczenia środków – na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej,
- 3) zwiększenie dopuszczalnej kwoty dofinansowania do 6-krotności wysokości przeciętnego wynagrodzenia, dotyczą okresu 1.07.2017-31.12.2017.

Do 1 lipca 2017 r. Do tej daty omawiane uprawnienie kształtowało się nieco inaczej, dotyczyć mogło bowiem wyłącznie osoby bezrobotnej oraz absolwenta CIS lub KIS w sytuacji podejmowania działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej. Katalog uprawnionych był więc węższy, inaczej sformułowany był również cel przeznaczenia dofinansowania. Wysokość środków nie mogła ponadto przekraczać 4-krotnego przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka założyciela spółdzielni oraz 3-krotnego przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka przystępującego do spółdzielni socjalnej po jej założeniu.

12 Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 lipca 2017 r. w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1379).

i chorobowe oraz części kosztów osobowych pracodawcy odpowiadającej składce na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe (dalej: refundacja składek). Do 31 marca 2018 r., a więc również w okresie sprawozdawczym taka refundacja była możliwa wyłącznie w stosunku do członków spółdzielni socjalnej należących do katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym¹³ zatrudnionych na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, a także w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, a więc zatrudnionych na podstawie umowy o pracę nakładczą, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, jeżeli zostało to przewidziane w statucie spółdzielni i jest uzasadnione z punktu widzenia rodzaju prowadzonej przez spółdzielnię działalności. Statut może przewidywać także zatrudnienie wszystkich lub niektórych członków na podstawie umowy o pracę.

Refundacja jest możliwa na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym dla siedziby spółdzielni, a spółdzielnią. Część składek może podlegać finansowaniu ze środków FP w pełnej wysokości przez okres 24 miesięcy od dnia zatrudnienia oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy, do wysokości odpowiadającej miesięcznie wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia¹⁴. Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne dokonywana jest w okresach kwartalnych. Możliwe jest także ubieganie się przez spółdzielnię socjalną o miesięczne zaliczki na opłacenie składek ubezpieczenia społecznego¹⁵.

Tabela 3 – Wysokość środków wydatkowych z FP w latach 2014-2017 na zwrot opłaconych przez spółdzielnię socjalną wydatków obejmujących część wynagrodzenia zatrudnionego i część kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenie społeczne.

rok	2014	2015	2016	2017
wysokość środków wydatkowanych z FP na refundację części składek na ubezpieczenie społeczne	1 277 800 zł	1 764 900 zł	1 527 100 zł	1 119 000 zł

Źródło: Departament Funduszy w MRPiPS.

W 2017 r. FP przeznaczył na omawiane zadanie 1 119 000 zł, wydatkując środki na rzecz spółdzielni socjalnych w 14 województwach. Największe kwoty środków wykorzystano w województwie pomorskim (420 300 zł), na drugim miejscu uplasowało się województwo mazowieckie (134 300 zł). Najniższe kwoty środków wydatkowano z kolei w województwach: łódzkim (300 zł), świętokrzyskim (12 900 zł) i dolnośląskim (18 400 zł).

13 Posiadające pełną zdolność do czynności prawnych: osoby bezrobotne, absolwenci CIS i KIS; osoby niepełnosprawne; osoby do 30 roku życia oraz po ukończeniu 50 roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia. Z dniem 31 marca 2018 r. katalog zostanie poszerzony o: osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonyjące innej pracy zarobkowej (w tym opiekunów osób niepełnosprawnych - z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy); osoby usamodzielniane wychodzące z pieczy zastępczej tj. osoby opuszczające rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka lub placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną (art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych).

14 Refundacja składek następuje jedynie do wysokości odpowiadającej miesięcznie wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia. Minimalne wynagrodzenie za pracę w okresie sprawozdawczym wynosiło: w 2016 r. – 1850 zł na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 września 2015 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2016 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1385), a w 2017 r. – 2000 zł na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 września 2016 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2017 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1456).

15 Artykuł 12 ust. 3c ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Tabela 4 - Środki wydatkowane z FP w 2017 roku na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków obejmujących część wynagrodzenia zatrudnionego i kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenie społeczne oraz przyznane z FP jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej po jej założeniu – wysokość w podziale na województwa.

Województwo	Dofinansowanie na zakładanie lub przystępowanie do spółdzielni socjalnej	Refundacja składek	RAZEM
dolnośląskie	24 800,00 zł	18 400,00 zł	43 200,00 zł
kujawsko-pomorskie	- zł	89 200,00 zł	89 200,00 zł
lubelskie	- zł	29 400,00 zł	29 400,00 zł
lubuskie	- zł	52 800,00 zł	52 800,00 zł
łódzkie	- zł	300,00 zł	300,00 zł
małopolskie	- zł	55 200,00 zł	55 200,00 zł
mazowieckie	232 600,00 zł	134 300,00 zł	366 900,00 zł
opolskie	10 000,00 zł	- zł	10 000,00 zł
podkarpackie	13 000,00 zł	46 900,00 zł	59 900,00 zł
podlaskie	- zł	34 000,00 zł	34 000,00 zł
pomorskie	133 200,00 zł	420 300,00 zł	553 500,00 zł
śląskie	24 300,00 zł	74 500,00 zł	98 800,00 zł
świętokrzyskie	- zł	12 900,00 zł	12 900,00 zł
warmińsko-mazurskie	- zł	45 000,00 zł	45 000,00 zł
wielkopolskie	- zł	105 800,00 zł	105 800,00 zł
zachodniopomorskie	126 000,00 zł	- zł	126 000,00 zł
SUMA	563 900,00 zł	1 119 000,00 zł	1 682 900,00 zł

Źródło: Departament Funduszy w MRPiPS.

Tabela 5 - Środki wydatkowane z FP w 2017 roku na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków obejmujących część wynagrodzenia zatrudnionego i kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenie społeczne oraz przyznane z FP jednorazowo środków na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej po jej założeniu – liczba osób w podziale na województwa.

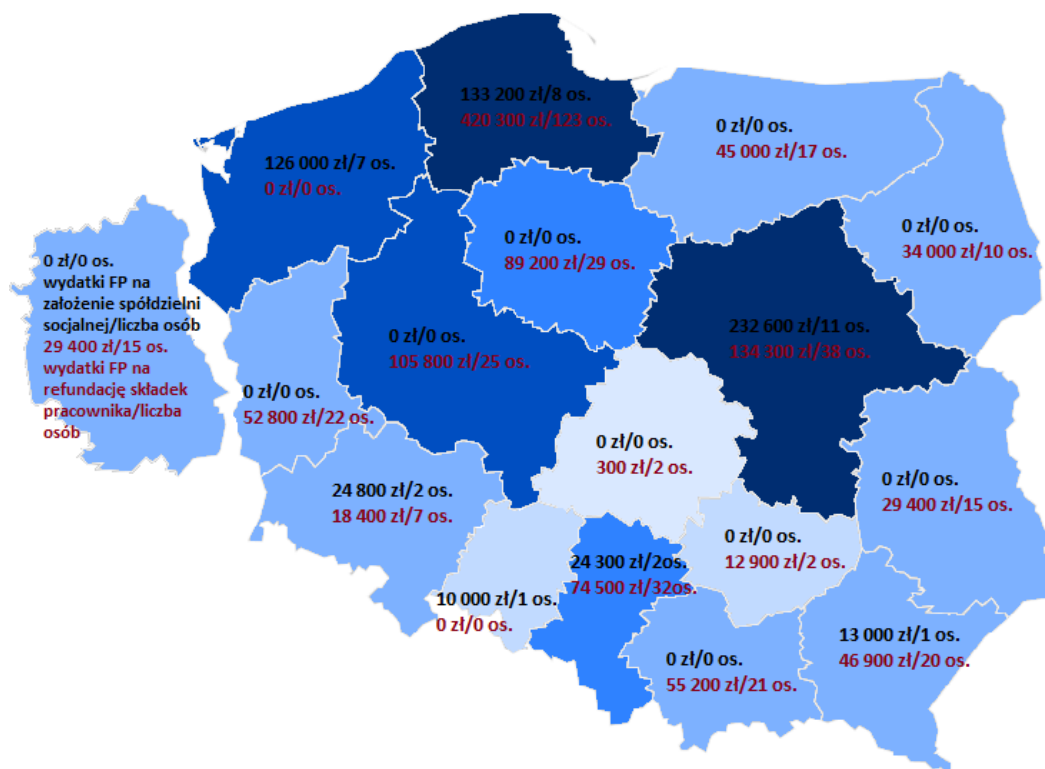
Województwo	Dofinansowanie na zakładanie lub przystępowanie do spółdzielni socjalnej	Refundacja składek	RAZEM OSÓB
dolnośląskie	2	7	9
kujawsko-pomorskie	0	29	29
lubelskie	0	15	15
lubuskie	0	22	22
łódzkie	0	2	2

małopolskie	0	21	21
mazowieckie	11	38	49
opolskie	1	0	1
podkarpackie	1	20	21
podlaskie	0	10	10
pomorskie	8	123	131
śląskie	2	32	34
świętokrzyskie	0	2	2
warmińsko-mazurskie	0	17	17
wielkopolskie	0	25	25
zachodniopomorskie	7	0	7
SUMA	32	363	395

Źródło: Departament Funduszy w MRPiPS.

Poniższa mapa obrazuje całościowo wsparcie z FP dla spółdzielni socjalnych w roku 2017 r., wskazując w których województwach spółdzielnie socjalne pozyskały w sumie (w ramach obydwu omawianych form wsparcia) najwyższe środki finansowe co pozwoliło na wsparcie największej liczby osób. Zgodnie z poniższą analizą, w 2017 r. w sumie najwięcej środków finansowych z FP pozyskały spółdzielnie socjalne z województwa pomorskiego i mazowieckiego.

Mapa 1 – Wsparcie dla spółdzielni socjalnych z FP w roku 2017.

Źródło: Opracowanie własne DES w MRPiPS na podstawie danych z Departamentu Funduszy w MRPiPS.

Jednorazowe wsparcie z PFRON na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej

Na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹⁶ osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu, może otrzymać ze środków PFRON jednorazowo środki na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w wysokości określonej w umowie zawartej ze starostą, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia, jeżeli nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel. Decyzję w przedmiocie przekazania środków podejmuje starosta biorąc pod uwagę:

- 1) przewidywane efekty ekonomiczne przedsięwzięcia, na które mają być przeznaczone środki;
- 2) popyt i podaż lokalnego rynku na planowaną działalność;
- 3) kalkulację wydatków na uruchomienie działalności w ramach wnioskowanych środków;
- 4) uprawnienia i kwalifikacje wnioskodawcy;
- 5) wysokość środków własnych wnioskodawcy;
- 6) wysokość posiadanych środków PFRON przeznaczonych na ten cel w danym roku.

Ww. forma wsparcia ma dla starosty charakter fakultatywny.

Warunki oraz tryb przyznawania i zwrotu środków, formy zabezpieczenia zwrotu oraz wzór wniosku i niezbędne elementy umowy dotyczącej przyznania środków określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej¹⁷.

W 2017 r. na wsparcie osób niepełnosprawnych w postaci jednorazowych środków na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej wydatkowano z PFRON 288 610 zł, a wsparcie otrzymało 6 osób niepełnosprawnych.

Liczbę osób niepełnosprawnych, które otrzymały wyżej opisane wsparcie w 2017 r., wysokość wydatkowanych z tego tytułu środków oraz informacje dotyczące rozmieszczenia terytorialnego udzielonego wsparcia przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 6 – Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały z PFRON jednorazowe wsparcie na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej oraz wysokość wydatkowanych z tego tytułu środków w latach 2014-2017.

rok	2014	2015	2016	2017
wysokość przekazanych środków	430 010,00 zł	479 680,00 zł	92 000 zł	288 610 zł
liczba osób niepełnosprawnych, którym przyznano środki finansowe	19	14	3	6

Źródło: Departament ds. finansowych PFRON.

¹⁶ Artykuł 12a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 października 2007 r. w sprawie przyznania osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 102).

Tabela 7 – Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały z PFRON jednorazowe wsparcie na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej oraz wysokość wydatkowanych z tego tytułu środków w 2017 r. w podziale na województwa i powiaty.

województwo	powiat	jednorazowe środki na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej oraz liczba osób, które otrzymały środki z PFRON w 2017 r.	
		liczba osób	kwota
mazowieckie	warszawski	2	98 300 zł
podlaskie	Łomża	0	- zł
pomorskie	Gdynia	1	47 000 zł
śląskie	tarnogórski	1	50 000 zł
śląskie	Zabrze	1	30 000 zł
wielkopolskie	leszczyński	0	- zł
zachodniopomorskie	Szczecin	1	63 310 zł
łącznie		6	288 610 zł

Źródło: Departament ds. finansowych PFRON.

Wsparcie z PFRON na tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych w zakresie adaptacji pomieszczeń oraz wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych w ramach Programu wyrównywania różnic między regionami III.

Kierunki działań oraz warunki brzegowe obowiązujące realizatorów Programu wyrównywania różnic między regionami III w 2019 r., a także wykaz powiatów kwalifikujących się do uczestnictwa w Programie w 2019 r. zostały przyjęte przez Zarząd PFRON w dniu 19 listopada 2018 r.

Obszar C programu umożliwia udzielanie wsparcia na tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych w zakresie adaptacji pomieszczeń oraz wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.

Adresatami obszaru C ww. programu są gminy, powiaty oraz organizacje pozarządowe. PFRON każdego roku określa wartości procentowe dofinansowania. Warunkiem przystąpienia do programu w tym obszarze jest zgłoszenie i udokumentowanie przez realizatora programu wykonania projektu dotyczącego utworzenia spółdzielni socjalnej osób prawnych.

Realizatorem programu w tym obszarze są jednostki samorządu terytorialnego, które przyjmą zaproszenie do uczestnictwa w programie i będą postępowały zgodnie z trybem określonym w procedurach realizacji programu.

Adresaci pomocy składają projekty do realizatora programu. W przypadku, gdy adresatem pomocy jest jednocześnie realizatorem programu, projekty składane są bezpośrednio do właściwego terytorialnie Oddziału PFRON.

Z danych PFRON wynika, że w 2017 r. powstała jedna spółdzielnia socjalna w powiecie dębickim. Zatrudnienie uzyskało 5 osób niepełnosprawnych, a kwota wypłaconego dofinansowania wyniosła 172 550,00 zł.

Zwrotne instrumenty finansowe w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej .

KFPS został utworzony 4 stycznia 2017 r. w ramach projektu pn. „*Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporeczeniowego w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej*”, realizowanego w ramach PO WER (działanie 2.9 rozwój ekonomii społecznej) przez BGK. Projekt realizowany jest od 2016 r. i stanowi kontynuację pilotażu finansowania ekonomii społecznej wdrażanego w ramach PO KL. Celem projektu jest zwiększenie liczby PES korzystających ze zwrotnych instrumentów finansowych, w tym instrumentów pożyczkowych. Realizacja celu projektu pozwoli na łatwiejszy dostęp PES do kapitału, niezbędnego dla dalszego rozwoju tych przedsiębiorstw. Dzięki realizacji wsparcia zakłada się:

- systematyczny wzrost liczby PES, korzystających z finansowania zwrotnego, które wzmocni ich efektywność w zakresie zarządzania zasobami finansowymi i ułatwi im działalność na konkurencyjnym rynku towarów i usług,
- utworzenie 1 250 miejsc pracy w PES.

W roku 2017 kontynuowane były działania merytoryczne, polegające przede wszystkim na prowadzeniu ogólnopolskiej akcji pożyczkowej. Pierwsza pożyczka w ramach projektu została udzielona 1 marca 2017 r. Z uwagi na szybkie tempo wydatkowania środków (do końca listopada 2017 r., a więc w ciągu 9 miesięcy, wypłacono pożyczki o wartości przekraczającej 23 mln zł), w grudniu 2017 r. MRPiPS udostępnił BGK drugą transzę środków na realizację Projektu. Zgodnie z założeniami realizacji Projektu, w 2017 r. BGK monitorował wdrażanie funduszy pożyczkowych przez Pośredników Finansowych (Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych oraz Fundusz Regionu Walbrzyskiego) oraz prowadził działania promocyjne i informacyjne zmierzające do rozpowszechnienia informacji na temat dostępności zwrotnego wsparcia finansowego dla podmiotów ekonomii społecznej. W okresie sprawozdawczym w ramach projektu udzielono 215 pożyczek na kwotę 25 338 138,00 zł, w ramach których utworzono 184 miejsca pracy.

Ponadto, w ramach projektu pn. „*Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej*”, realizowanego w latach 2012-2015 w ramach Działania 1.4 PO KL (pilotaż), BGK monitorował spłaty pożyczek oraz przekazywał środki spłacane w ramach pilotażu na zasilenia Funduszu Gwarancyjnego dla PES. W dniu 17 grudnia 2017 r. BGK podpisał umowy o współpracy z bankami zrzeszającymi: SGB-Bank S.A. oraz BPS S.A., w celu uruchomienia w 2018 r. gwarancji w ramach ww. Funduszu Gwarancyjnego¹⁸.

W okresie sprawozdawczym BGK realizował również działania zmierzające do uruchomienia instrumentu reporeczeniowego. W tym zakresie dokonano rozeznania wśród funduszy poręczeniowych, w celu weryfikacji zainteresowania produktem według schematu wdrażania, przewidującego, że reporeczenia, udzielane bezpośrednio przez BGK, będą poręczały zobowiązania udzielane przez te podmioty. We wrześniu 2017 r., BGK wystosował zaproszenie do Prezesa Krajowego Stowarzyszenia Funduszy Poręczeniowych (KSFP), z zapytaniem o możliwość zaangażowania wybranych funduszy poręczeniowych do obsługi instrumentu reporeczeniowego. W odpowiedzi, KSFP wyraził gotowość do wypracowania, wspólnie z BGK, optymalnego modelu i zaangażowania funduszy poręczeniowych w pilotażowy projekt dotyczący reporeczeń dla PES, w związku z czym przystąpiono do uzgadniania zasad współpracy pomiędzy

¹⁸ zrzeszone banki spółdzielcze udzielać będą PES kredytów zabezpieczonych gwarancją BGK.

funduszami poręczeniowymi/KSFP i BGK. Jednocześnie chęć przystąpienia do projektu wyraziły cztery fundusze poręczeniowe: Warmińsko-Mazurski Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o., Agencja Rozwoju Metropolii Szczecińskiej Sp. z o.o., Fundusz Rozwoju i Promocji Województwa Wielkopolskiego S.A., Śląski Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. Równoległe BGK przystąpił do przygotowania dokumentacji umożliwiającej nawiązanie współpracy z zainteresowanymi funduszami, m.in. przygotowano projekt umowy z funduszami poręczeniowymi, zgodnie z którym BGK miał pełnić rolę podmiotu wdrażającego instrument finansowy (udzielającego reporeczeń).

Tabela 8. Liczba i wartość pożyczek udzielonych w 2017 r. w podziale na województwa i formy prawne pożyczkobiorców.

		Spółdzielnia socjalna	Spółdzielnia pracy	Spółdzielnia inwalidów i niewidomych	Fundacja	Stowarzyszenie	Sp. z o.o.	Kościelna jednostka organizacyjna	SUMA
woj. dolnośląskie	Liczba	5	0	0	4	3	0	0	12
	Wartość	696 907,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	730 000,00 zł	600 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	2 026 907,00 zł
woj. kujawsko- pomorskie	Liczba	3	0	0	1	1	0	1	6
	Wartość	500 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	30 000,00 zł	70 000,00 zł	0,00 zł	80 000,00 zł	680 000,00 zł
woj. lubelskie	Liczba	3	0	0	3	0	1	0	7
	Wartość	112 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	290 000,00 zł	0,00 zł	100 000,00 zł	0,00 zł	502 000,00 zł
woj. lubuskie	Liczba	3	0	0	0	1	0	0	4
	Wartość	165 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	100 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	265 000,00 zł
woj. łódzkie	Liczba	6	0	0	3	3	0	0	12
	Wartość	612 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	170 000,00 zł	370 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 152 000,00 zł
woj. małopolskie	Liczba	1	5	0	3	5	0	0	14
	Wartość	100 000,00 zł	430 000,00 zł	0,00 zł	280 000,00 zł	523 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 333 000,00 zł
woj. mazowieckie	Liczba	3	0	8	20	14	1	0	46
	Wartość	155 500,00 zł	0,00 zł	1 430 000,00 zł	2 818 000,00 zł	1 352 500,00 zł	54 000,00 zł	0,00 zł	5 810 000,00 zł
woj. opolskie	Liczba	3	0	0	0	2	0	0	5
	Wartość	378 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	380 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	758 000,00 zł
woj. podkarpackie	Liczba	5	0	0	0	11	0	0	16
	Wartość	295 200,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 724 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	2 019 200,00 zł
woj. podlaskie	Liczba	0	0	0	0	1	0	0	1
	Wartość	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	100 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	100 000,00 zł

woj. pomorskie	Liczba	6	4	0	6	5	0	0	21	
	Wartość	637 931,00 zł	760 000,00 zł	0,00 zł	815 000,00 zł	900 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	3 112 931,00 zł	
woj. śląskie	Liczba	13	0	0	16	8	2	0	39	
	Wartość	1 066 800,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 303 100,00 zł	730 000,00 zł	186 200,00 zł	0,00 zł	3 286 100,00 zł	
woj. świętokrzyskie	Liczba	1	2	0	0	0	0	0	3	
	Wartość	97 000,00 zł	180 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	277 000,00 zł	
woj. warmińsko-mazurskie	Liczba	3	3	0	1	1	0	0	8	
	Wartość	250 000,00 zł	254 000,00 zł	0,00 zł	500 000,00 zł	200 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 204 000,00 zł	
woj. wielkopolskie	Liczba	4	0	0	8	2	1	0	15	
	Wartość	560 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 557 000,00 zł	200 000,00 zł	15 000,00 zł	0,00 zł	2 332 000,00 zł	
woj. Zachodnio-pomorskie	Liczba	2	0	0	1	2	1	0	6	
	Wartość	175 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	55 000,00 zł	150 000,00 zł	100 000,00 zł	0,00 zł	480 000,00 zł	
									Ogółem pożyczek	215
									Ogólna wartość pożyczek	25 338 138,00 zł

Źródło: BGK

Zapewnienie wysokiej jakości usług wsparcia dla PES poprzez realizację procesu akredytacji OWES w ramach pozakonkursowego projektu pn. „Zintegrowany system zapewnienia wysokiej jakości usług Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej”.

W 2017 r. kontynuowano realizację działań ukierunkowanych na zapewnienie wysokiej jakości usług wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej. Działania w tym zakresie były realizowane w ramach projektu pn. „Zintegrowany system zapewnienia wysokiej jakości usług Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej”, współfinansowanego ze środków EFS w POWER (Działanie 2.9 *Rozwój ekonomii społecznej*). W ramach projektu realizowano proces akredytacji OWES, mający zapewnić wysoką jakość wsparcia świadczonego przez te podmioty, a finansowanego w ramach RPO.

W okresie sprawozdawczym przyznano 2 akredytacje¹⁹ oraz zrealizowano 23 wizyty monitorujące działalność akredytowanych OWES, stanowiące element procesu akredytacji i instrument nadzoru nad działalnością akredytowanych ośrodków.

W 2017 r. odbyło się jedno plenarne posiedzenia Komitetu Akredytacyjnego do spraw systemu akredytacji oraz standardów usług i działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (KA), będącego organem pomocniczym Ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego, a także 10 posiedzeń grup roboczych funkcjonujących w ramach Komitetu (grupy roboczej ds. standardów i kwalifikacji pracowników OWES oraz grupy roboczej ds. realizacji procesu akredytacji).

W ramach działalności KA, w 2017 r., zgodnie z założeniami projektu, prowadzono m.in. działania związane z realizacją cyklicznego przeglądu i aktualizacji poszczególnych grup standardów działania i usług OWES, pod względem celowości, trafności, weryfikowalności oraz trwałości finansowania.

W tym zakresie zaplanowane zostały prace koncepcyjne i konsultacyjne z różnymi podmiotami zaangażowanymi w system wsparcia ekonomii społecznej. Do prac nad aktualizacją standardów włączono ROPS, OWES oraz przedstawicieli PES.

W zakresie konsultacji z ROPS, DES zwrócił się drogą elektroniczną do ROPS z prośbą o wnikliwą analizę standardów oraz zgłoszenie uwag i propozycji w zakresie ich ewentualnej modyfikacji. Przekazane przez ROPS propozycje stanowiły bazę do dalszych prac analitycznych nad modyfikacją standardów.

W ramach prac nad aktualizacją standardów zorganizowano również spotkania warsztatowe dla przedstawicieli OWES i PES.

Warsztat dla przedstawicieli OWES został zorganizowany w dniu 22 lutego 2017 r. w Centrum Partnerstwa Społecznego „Dialog” im. A. Bączkowskiego w Warszawie. Do uczestnictwa w warsztacie zaproszono 20 przedstawicieli OWES spośród zgłoszeń z całej Polski. Celem warsztatu dla OWES było przeanalizowanie standardów pod względem ich trafności i spójności w określaniu wysokiej jakości świadczenia usług oraz opracowanie wniosków i rekomendacji do zmian w standardach, wynikających z opinii pracowników OWES.

Spotkanie warsztatowe dla przedstawicieli PES poświęcone wypracowaniu założeń do zmian w Standardach działalności OWES odbyło się w dniu 28 lutego 2017 r. Do udziału w nim zostało zaproszonych 20 przedstawicieli PES z całej Polski. Celem warsztatu dla PES było poznanie perspektywy odbiorców usług wsparcia OWES oraz opracowanie wniosków

¹⁹ Akredytacje zostały przyznane podmiotom wnioskującym o przyznanie akredytacji w ramach naboru wniosków zrealizowanego w 2016 r.

i rekomendacji do zmian w standardach, wynikających z potrzeb sygnalizowanych przez odbiorców.

Warsztaty z przedstawicielami OWES i PES zostały podsumowane w formie raportów, które następnie posłużyły do dalszych prac nad zmianami w standardach usług i działania OWES. Pozwoliły także na zaplanowanie dalszych działań o podobnym charakterze w celu zapewnienia jak największej ich użyteczności dla prac nad modyfikacją standardów.

Dalsze prace w zakresie aktualizacji standardów toczyły się w ramach KA, a szczególności w ramach grupy roboczej Komitetu ds. standardów i kwalifikacji pracowników OWES, powołanej w 2016 r. w celu realizacji zadań KA w zakresie analizy i ewaluacji poszczególnych grup standardów działania i usług OWES.

W ramach realizacji ww. zadań, członkowie grupy roboczej ds. standardów i kwalifikacji pracowników OWES spotykali się w 2017 r. 8 razy: 13 stycznia, 21 lutego, 20 marca, 30 marca, 13 kwietnia, 25 kwietnia, 16 maja, 20 czerwca oraz 15 września 2017 r.

W rezultacie prac grupy powstał materiał roboczy, który przedstawiał uwagi z każdego etapu prac. Opracowanie zostało przekazane do zaopiniowania przez członków grup roboczych KA. Uwagi zostały podsumowane podczas ostatnich spotkań z grupą roboczą ds. standardów i kwalifikacji pracowników OWES, w szczególności na spotkaniu w dniu 14 września 2017 r., które poświęcone było ostatecznemu omówieniu zmodyfikowanych grup standardów.

Po uwzględnieniu uwag zespołu projektowego oraz stanowiska grup roboczych KA, koncepcja zmian została przedstawiona Komitetowi, który przyjął ją podczas głosowania w trybie obiegowym w dniach 29 września – 3 października 2017 r.²⁰ Zaktualizowane Standardy usług i działania OWES, zaakceptowane przez Ministra zostały opublikowane jako załącznik przy nowym ogłoszeniu o naborze wniosków o przyznanie akredytacji AKSES (opublikowane 14 listopada 2017 r.).

W zakresie działalności KA w 2017 r. funkcjonowała również Grupa robocza ds. realizacji procesu akredytacji. Realizowane w okresie sprawozdawczym prace były poświęcone przede wszystkim projektowi nowego ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie akredytacji AKSES.

Przygotowany w ramach DES przy uwzględnieniu wstępnych uwag i sugestii członków grupy roboczej projekt ogłoszenia, został ostatecznie omówiony na posiedzeniu grupy w dniu 14 września 2017 r., a następnie przyjęty w drodze głosowania drogą obiegową w ramach KA²¹.

Certyfikacja PES i JST znakami jakości w ramach projektu pn. „System certyfikacji znakami jakości dla podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu terytorialnego”.

W listopadzie 2017 r. ogłoszono nabór partnerów do realizacji pozakonkursowego projektu partnerskiego w ramach działania 2.9 PO WER, pn. „System certyfikacji znakami jakości dla podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu terytorialnego”.

W ramach projektu, każdego roku, organizowany jest konkurs, w którym wyłaniane są podmioty ekonomii społecznej nagrodzone przyznaniem certyfikatu znaku jakości ekonomii

20 Uchwała nr 62 Komitetu Akredytacyjnego z dnia 3 października 2017 r. w sprawie opinii Komitetu dotyczącej zmodyfikowanych standardów usług i działania Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w ramach systemu akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej AKSES

21 Uchwała nr 64 Komitetu Akredytacyjnego z dnia 11 października 2017 r. w sprawie opinii Komitetu dotyczącej Ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie akredytacji „AKSES” - System Akredytacji i Standardów Działania Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej - Edycja 2017/2018

społecznej i solidarnej wydawanego przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Konkurs ma na celu wyróżnienie tych podmiotów, które z powodzeniem łączą działalność ekonomiczną ze społecznym zaangażowaniem.

Projekt będzie realizowany do 2021 r., a jego szacunkowa wartość wynosi: 5 750 000 zł. Beneficjentem projektu jest MRPiPS. Partnerem instytucjonalnym w projekcie jest BGK. Ponadto w ramach ogłoszonego w listopadzie 2017 r. otwartego naboru partnerów, do udziału w realizacji projektu zaangażowana została Fundacja Nowy Staw. Po zakończeniu procedury naboru partnera, realizację projektu rozpoczęto już w 2018 r.

1.4. Monitoring ekonomii społecznej

W okresie sprawozdawczym kontynuowano realizację projektu pozakonkursowego pn. „Zintegrowany system monitorowania sektora ekonomii społecznej”, wdrażanego w ramach PO WER (działanie 2.9 rozwój ekonomii społecznej, alokacja 5,1 mln zł) przez MRPiPS we współpracy z GUS. Celem projektu jest stworzenie do 2020 r. trwałego i kompleksowego systemu monitorowania sektora ekonomii społecznej i solidarnej.

Tworzony system monitorowania ma dostarczać kluczowych wskaźników związanych z kondycją sektora ekonomii społecznej i jego znaczeniem w gospodarce narodowej. System w maksymalnie szerokim zakresie bazuje na źródłach danych administracyjnych i prowadzonych już badaniach statystyki publicznej, a dodatkowo w ramach projektu pozyskiwane są niektóre brakujące dane. Docelowo dane gromadzone i przetwarzane z zachowaniem tajemnicy statystycznej dostępne będą w formie wskaźników statystycznych, do których wszyscy zainteresowani będą mieli dostęp poprzez funkcjonalne narzędzie internetowe.

Planuje się, iż kluczowymi odbiorcami systemu będą władze publiczne odpowiedzialne za politykę społeczną, w tym politykę rynku pracy i politykę spójności - na poziomie centralnym i na poziomie regionalnym – ROPS oraz OWES.

Od początku realizacji projektu w jego ramach funkcjonuje zespół specjalistów odpowiedzialny merytorycznie za stworzenie koncepcji i wdrożenie systemu monitorowania ekonomii społecznej i solidarnej. Cyklicznie przeprowadzane są także spotkania zespołu specjalistów z członkami ciał opiniotwórczo-doradczych, w tym przede wszystkim Grupy tematycznej ds. monitorowania i ewaluacji funkcjonującej w ramach KKRES.

W 2017 r. kontynuowano prace nad identyfikacją i analizą użyteczności istniejących źródeł danych o podmiotach ekonomii społecznej i solidarnej. W ramach zadania zidentyfikowano i przeanalizowano administracyjne źródła danych, sprawozdania statystyczne, a także pozaadministracyjne źródła danych, które potencjalnie mogły służyć do budowy systemu monitorowania sektora ES. W analizie źródeł kluczowa była weryfikacja ich dostępności, jakości, spójności i porównywalności danych oraz możliwości ich dezagregacji terytorialnej.

W dniach 5-6 kwietnia 2017 r. w GUS odbyło się spotkanie konsultacyjne z przedstawicielami ROPS. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele ROPS odpowiedzialni za koordynację polityki wobec sektora ekonomii społecznej na poziomie województw, w tym monitorowanie jego rozwoju. Celem spotkania było włączenie ROPS w proces wypracowywania koncepcji monitoringu ekonomii społecznej oraz wymiana wiedzy i doświadczeń w zakresie badań dotyczących ekonomii społecznej na poziomie regionalnym. Podczas spotkania wypracowana została lista potrzeb informacyjnych ROPS.

W następstwie określenia zasobów istniejących źródeł danych realizowano prace nad identyfikacją luk informacyjnych i opracowaniem metodologii pozyskiwania brakujących danych. Prace ukierunkowane na zidentyfikowanie luk informacyjnych były prowadzone w ramach spotkań Zespołu Specjalistów funkcjonującego w projekcie, także we współpracy z grupą ds. monitorowania i ewaluacji KKRES w oparciu o zidentyfikowane źródła danych o podmiotach ekonomii społecznej i solidarnej oraz potrzeby informacyjne dotyczące funkcjonowania PES.

W okresie sprawozdawczym realizowano również prace nad opracowaniem metodologii rachunku satelitarnego oraz aktualizacją wskaźników KPRES.

W 2017 r. przygotowano i poddano konsultacjom opracowanie przedstawiające zakres danych do monitorowania sektora ekonomii społecznej i solidarnej. Do udziału w konsultacjach, które przeprowadzono w październiku 2017 r. zaproszeni zostali przedstawiciele podmiotów będących najważniejszymi interesariuszami rozwoju ES w Polsce. m.in.: osoby zajmujące się badaniami sektora ekonomii społecznej, organizacje o charakterze federacyjnym, OWES, członkowie KKRES. Uwagi do materiału z propozycją zakresu gromadzonych w systemie danych można było zgłaszać drogą mailową, a także podczas spotkania konsultacyjnego, które odbyło się w dniu 30 października 2017 r. w MRPiPS.

1.5. Realizacja projektów konkursowych w ramach PO WER

W systemie realizacji PO WER, MRPiPS pełni rolę Instytucji Pośredniczącej (IP) dla wybranych obszarów programu, w tym w zakresie rozwoju ekonomii społecznej. Funkcję IP i zadania koordynujące prace nad wdrażaniem PO WER w MRPiPS pełni Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego, który odpowiada m.in. za:

- ogłaszanie naborów oraz ocenę i wybór wniosków o dofinansowanie projektów konkursowych i pozakonkursowych,
- monitoring postępu rzeczowego i finansowego w PO WER,
- kontrolę realizowanych projektów,
- ścisłą współpracę z Departamentami w MRPiPS, właściwymi dla danego obszaru interwencji przewidzianego w PO WER.

W 2017 roku w Działaniu 2.9 PO WER rozwój ekonomii społecznej realizowano projekty konkursowe wyłonione w ramach ogłoszonych w 2016 roku konkursów w poniższych obszarach:

Działania rzecznicze i doradztwo na poziomie regionalnymi ponadregionalnym w zakresie spójności polityk publicznych w obszarze ekonomii społecznej.

W okresie sprawozdawczym realizowano w ramach ww. obszaru 1 projekt pn. „*Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej*” na kwotę dofinansowania 6 791 950,00 zł, W projekcie osiągnięto następujące wskaźniki produktu i rezultatu:

- 16 jednostek samorządu terytorialnego na poziomie regionu (regionalni koordynatorzy ekonomii społecznej - ROPS, zostało objętych wsparciem w ramach doradztwa w zakresie spójności polityk publicznych w obszarze ekonomii społecznej;
- opracowano 16 raportów cząstkowych z diagnozy potrzeb doradczych w 16 regionach z programem, harmonogramem doradztwa;
- opracowano 1 raport z diagnozy potrzeb doradczych dla przedstawicieli samorządu terytorialnego;

- 16 regionalnych koordynatorów ekonomii społecznej nabyło kompetencje w ramach doradztwa w zakresie spójności polityk publicznych w obszarze ekonomii społecznej;
- 220 przedstawicieli działów urzędów marszałkowskich (odpowiedzialnych za planowanie strategiczne w regionie, przedstawiciele ROPS, członkowie Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społ. i innych ciał opiniotawczo-doradczych na poziomie regiony), nabyło kompetencje w zakresie spójności polityk publicznych w obszarze ekonomii społecznej.

Sieciowanie OWES

W okresie sprawozdawczym Realizowano 1 projekt: „*Sieciowanie OWES i koordynacja współpracy sieci OWES z innymi sieciami, np. Krajowym Systemem Usług, Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, Lokalnymi Grup Działania itp. oraz podnoszenie kompetencji kadr OWES (w tym w zakresie standardów usług OWES i w zakresie przygotowania konsultantów OWES do wspierania PES w zakresie ubiegania się o zamówienia publiczne)*” na kwotę dofinansowania 9 359 938,00 zł.

W projekcie w 2017 r. osiągnięto następujące wskaźniki produktu i rezultatu:

- 6 spotkań ogólnopolskich/ sieciujących/tematycznych dla specjalistów OWES;
- 45 akredytowanych OWES, które współpracują w ramach utworzonej sieci.

Wyposażenie przedsiębiorstw społecznych w wiedzę i umiejętności z zakresu wykorzystania prawa zamówień publicznych

Zrealizowano 4 projekty na łączną kwotę dofinansowania 3 105 837,50 zł. W powyższych projektach osiągnięto następujące wskaźniki produktu i rezultatu:

- 2 diagnozy udziału PES w postępowaniu o udzielenia zamówienia publicznego w dwóch makroregionach (II - lubelskie, podkarpackie, podlaskie, III - dolnośląskie, lubuskie, opolskie i wielkopolskie);
- 96 pracowników PS objętych wsparciem szkoleniowym w zakresie zamówień publicznych;
- 205 przedsiębiorstw społecznych, które zostały w projekcie objęte indywidualnym wsparciem doradczym dotyczącym przygotowania oferty w postępowaniu przetargowym; 164 PS, których pracownicy zostali objęci wsparciem szkoleniowym w zakresie prawa zamówień publicznych.

W okresie sprawozdawczym ogłoszono również trzy konkursy na następujące typy operacji:

- Konkurs pn. „*Tworzenie i rozwój ponadregionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej, w tym partnerstw, klastrów, franczyz (m.in. poprzez ponadregionalne i branżowe spotkania, konferencje, seminaria, targi, doradztwo i szkolenia) oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w funkcjonujące już sieci, partnerstwa i klastry podmiotów gospodarczych działających na rynku komercyjnym*”.

Konkurs ogłoszono dwukrotnie tj. w dniu 26 stycznia 2017 r. oraz 29 grudnia 2017 r. W odpowiedzi na pierwszy konkurs wpłynęły 4 projekty, po dokonaniu oceny formalnej wszystkie skierowano do oceny merytorycznej. Projekty zostały jednak odrzucone na etapie oceny merytorycznej z uwagi na niespełnienie kryteriów dostępu. Komitet Monitorujący PO WER w listopadzie 2017 roku przyjął zmienione kryteria do konkursu, który na zmienionych zasadach ogłoszono w dniu 29 grudnia 2017 r.

- Konkurs pn. „Wyposażenie przedsiębiorstw społecznych w wiedzę i umiejętności z zakresu wykorzystania prawa zamówień publicznych”.

W dniu 13 lipca 2017 r. został ponownie ogłoszony konkurs uzupełniający na realizację projektu w Makroregionie I. W odpowiedzi na konkurs wpłynęły 4 wnioski o dofinansowanie, które pozytywnie przeszły ocenę formalną i zostały skierowane do oceny merytorycznej. Wnioskodawca wyłoniony w wyniku oceny merytorycznej zrezygnował z realizacji projektu ze względu na nierealistyczne założenia projektu (zbyt wysokie wskaźniki do osiągnięcia). Kolejny Beneficjent z listy rankingowej także zrezygnował z realizacji projektu.

W 2017 r. kontynuowano także prace nad założeniami i kryteriami konkursowymi w ramach typu projektu: *Działania wspierające edukację na rzecz rozwoju ekonomii społecznej: (a) Opracowanie pakietu edukacyjnego dla nauczycieli i jego pilotażowe wdrożenie; (b) Opracowanie programu studiów menadżerskich i MBA w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem społecznym*. Konkurs został ostatecznie ogłoszony w 2018 r.

1.6. Wartości wskaźników dotyczących ekonomii społecznej na poziomie centralnym

Na podstawie danych MIiR znany jest poziom osiągnięcia wskaźników przyjętych dla monitorowania PO WER w zakresie priorytetu IX, czyli dotyczącego wsparcia rozwoju ekonomii społecznej. Wśród monitorowanych danych jest 5 wskaźników produktu i 6 wskaźników rezultatu. Na koniec 2017 roku wykazano postęp w odniesieniu do czterech wskaźników, po dwóch w każdej kategorii. Najwyższy poziom osiągnięto w odniesieniu do wskaźnika dotyczącego liczby akredytowanych OWES, w przypadku którego przekroczono zakładaną wartość docelową wskaźnika (143%). W około 14% zrealizowano założenia dotyczące wsparcia pracowników PES w zakresie prawa zamówień publicznych, a w około 10 % osiągnięto wartość docelową wskaźnika dotyczącego liczby podmiotów ekonomii społecznej, które skorzystały ze zwrotnych instrumentów finansowych. Jednocześnie w jedynie 4 % osiągnięto zakładany poziom wartości docelowej wskaźnika rezultatu jakim jest utworzenie miejsc pracy w PES. Wśród wskaźników nieosiągniętych w czasie monitorowania danych znajdują się audyty w OWES, opracowanie narzędzia do monitorowania sektora ES, wsparcie pracowników OWES w zakresie standardów usług oraz podniesienia ich kompetencji w tym zakresie, a także liczba jednostek samorządu terytorialnego korzystających z doradztwa w obszarze tworzenia programów ES oraz konsultantów wspierających w zakresie PZP. Zestawienie omawianych wskaźników przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Poziom osiągnięcia wskaźników PO WER w zakresie rozwoju PES

Lp.	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa z dofinansowanych projektów – ogółem	Wartość osiągnięta w danym okresie (na podst. wniosków o płatność) - ogółem	Wartość osiągnięta od początku realizacji projektów - narastająco (na podst. wniosków o płatność) – ogółem	% realizacji założeń
1	Produktu	Liczba audytów przeprowadzonych w ośrodkach wsparcia ekonomii społecznej w celu uzyskania akredytacji	630	0	0	0
2	Produktu	Liczba opracowanych narzędzi do monitorowania sektora ekonomii społecznej na poziomie centralnym oraz koordynacji na poziomie regionalnym i lokalnym	1	0	0	0
3	Produktu	Liczba podmiotów ekonomii społecznej, które skorzystały ze zwrotnych instrumentów finansowych w programie	2030	147	205	10
4	Produktu	Liczba pracowników ośrodków wsparcia ekonomii społecznej objętych wsparciem w zakresie standardów usług oraz zamówień publicznych	536	0	0	0
5	Produktu	Liczba przedsiębiorstw społecznych, których pracownicy zostali objęci wsparciem szkoleniowym w zakresie prawa zamówień publicznych	548	74	74	14
6	Rezultatu	Liczba jednostek samorządu terytorialnego na poziomie regionu, które skorzystały z doradztwa w zakresie narzędzia do tworzenia programów ekonomii społecznej	16	0	0	0

7	Rezultatu	Liczba konsultantów regionalnych przygotowanych do świadczenia usług w zakresie udziału w zamówieniach publicznych	111	0	0	0
8	Rezultatu	Liczba miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej	1250	55	55	4
9	Rezultatu	Liczba ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, które uzyskały akredytację dot. świadczenia usług na rzecz podmiotów ekonomii społecznej*	44	2	63	143
10	Rezultatu	Liczba pracowników ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, którzy w wyniku wsparcia EFS podnieśli kompetencje w zakresie standardów usług oraz zamówień publicznych	651	0	0	0
12	Rezultatu	Liczba przedsiębiorstw społecznych, które po opuszczeniu programu zwiększyły częstotliwość udziału w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	275	0	0	0

Źródło: R. Szarfenberg, „Opinia nt. realizacji KPRES w województwach i instytucjach centralnych za rok 2017”

* – Wartości wskaźnika zostały zaktualizowane w oparciu o dane znajdujące się w dyspozycji DES w MRPiPS

Tabela 10. Poziom osiągnięcia wskaźników KPRES w ramach działań resortów.

Działanie	Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat	Wartość docelowa	Stan na rok			
					2014	2015	2016	2017
<i>Źródło danych sprawozdawczych: UZP</i>								
II.2.	Liczba RIO, których pracownicy zostali przeszkoleni z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	Monitoring działań	Przeszkolenie do 2020 r. pracowników 16 Regionalnych Izb Obrachunkowych odpowiedzialnych za kontrole w jednostkach samorządu terytorialnego	16	9	0	1	13
II.2.	Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, w których przeszkolono pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego	Monitoring działań	przeszkolenie pracowników jednostek samorządu terytorialnego odpowiedzialnych za zamówienia publiczne	30%	0,25%	0,46%	3,31%	3,85%
II.2.	Odsetek społecznych zamówień publicznych w stosunku do zamówień publicznych ogółem	Dane UZP	Osiągnięcie w 2020 roku 15% poziomu „społecznych” zamówień publicznych na szczeblu krajowym mierzonego na podstawie metodologii UZP	15%	3,10%	4,08%	b.d.	17%
II.2.	Odsetek jednostek samorządu terytorialnego stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne	Ocena zasobów/ dane DPP	Stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych lub/ i zamówień zastrzeżonych przez co	15%	0,10%	0,10%	3,66%	6,21%

	ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych	MRPiPS/ dane UZP	najmniej 15% jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r.					
Źródło danych sprawozdawczych: BGK								
III.2.	Liczba pośredników dla regionalnych funduszy pożyczkowych	BGK /ROPS/ RPO	Wylonienie 16 pośredników dla funduszy pożyczkowych oraz funduszy poręczeniowych obejmujących wszystkie województwa	16	-	-	-	5
III.2.	Wartość udzielonych pożyczek	Sprawozdanie z działania funduszy	Wsparcie do 2020 roku 1500 przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej pożyczkami do 2020 roku	„Wskaźnik zostanie określony w 2015 roku po zakończeniu pilotażu instrumentu finansowego” – informacja w sprawozdaniu	-	-	-	25 338 138,00 zł
III.2.	Liczba udzielonych pożyczek	Sprawozdanie z działania funduszy	Wsparcie do 2020 roku 1500 przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej pożyczkami	3000	190	145	102	215
III.2.	Odsetek pożyczek zagrożonych	Sprawozdanie z działania funduszy	Wsparcie 1500 przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej pożyczkami	10%	0,4%	11,31%	9%	0
III.2.	Liczba pożyczek zwróconych	Wartość pożyczek zwróconych	Wsparcie 1500 przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej pożyczkami	„Wskaźnik zostanie określony w 2015 roku po zakończeniu	0	4	0	127

				pilotażu instrumentu finansowego”				
III.2.	Wartość pożyczek zwróconych	Wartość pożyczek zwróconych	Wsparcie 1500 przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej pożyczkami krótkoterminowymi	„Wskaźnik zostanie określony w 2015 roku po zakończeniu pilotażu instrumentu finansowego”	0	270 912,24	0	817 959,35 zł
Źródło danych sprawozdawczych: MRiRW								
III.4.	Odsetek doradców przeszkolonych w zakresie ES	MRiRW	100% przeszkolonych doradców ODR i TZD w zakresie ekonomii społecznej	100%	-	-	8,2%	15%
Źródło danych sprawozdawczych: NCN								
V.1., V.2., V.3., V.4	Liczba projektów badawczych realizowanych w obszarze ekonomii społecznej przez osoby rozpoczynające karierę naukową nieposiadające stopnia naukowego doktora (program Preludium)	NCN	Rozwój myśli polskiej ekonomii społecznej w oparciu o zasoby naukowe polskich uczelni	2 projekty badawcze rocznie	6	7	4 (3 projekty PRELUDIUM, 1 stypendium doktorskie ETIUDA)	3 projekty badawcze
V.1., V.2., V.3., V.4	Liczba projektów badawczych realizowanych w obszarze ekonomii społecznej przez osoby posiadające minimum stopień naukowy doktora (programy Maestro, Sonata Bis, Harmonia)	NCN	Rozwój myśli polskiej ekonomii społecznej na podstawie zasobów naukowych polskich uczelni	2 projekty badawcze	30	32	9 (8 proj. SONATA, 1 projekt OPUS)	9 projektów badawczych
Źródło danych sprawozdawczych: NCBiR**								

V.1., V.2., V.3., V.4	Liczba projektów realizowanych w obszarze ekonomii społecznej finansowanych przez NCBIR	NCBIR**	Rozwój myśli polskiej ekonomii społecznej na podstawie zasobów naukowych polskich uczelni	1 projekt rocznie	-	-	-	-
Źródło danych sprawozdawczych: uczelnie								
III.4.	Liczba osób, które ukończyły studia podyplomowe w zakresie ekonomii społecznej	Sprawozdanie realizatorów studiów	Minimum 320 osób rocznie ukończy studia podyplomowe	320 osób rocznie				
V.1., V.2., V.3., V.4	Liczba edycji studiów podyplomowych w zakresie ekonomii społecznej	Uczelnie	Realizacja w cyklach dwuletnich w co najmniej 16 uczelniach studiów podyplomowych w zakresie ekonomii społecznej	16 x 3 edycje	-	-	-	-
V.1., V.2., V.3., V.4	Liczba uczestników studiów podyplomowych w zakresie ekonomii społecznej	Uczelnie		16 x 3 x 40 (1920)	-	-	-	-
V.1., V.2., V.3., V.4	Liczba wspartych projektów z zakresu tworzenia PS „na próbę”	Uczelnie	Wsparcie co najmniej 100 nowych projektów „przedsiębiorstw społecznych na próbę” w Akademickich Inkubatorach Przedsiębiorczości	100 projektów	-	-	-	-

Źródło: R. Szarfenberg, „Opinia nt. realizacji KPRES w województwach i instytucjach centralnych za rok 2017”

** – NCBIR W ramach sprawozdania przesłano wykaz projektów, których realizacja trwała w latach sprawozdawczych, zawierające, jako jeden z wielu elementów, wsparcie Akademickich Biur Karier. W roku 2016: rozpoczęto realizację 3. projektów, w 2017: 76

2. Realizacja KPRES z perspektywy regionalnej

2.1. Koordynacja ekonomii społecznej na poziomie regionalnym

Koordynacja działań na rzecz sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym została wskazana w art. 21 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej jako jedno z działań samorządu województwa. Wśród działań, które w szczególności wpisują się w koordynowanie działań w obszarze ekonomii społecznej wymienionych w art. 21a ww. ustawy wskazano:

- 1) rozwój infrastruktury usług aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 2) inspirowanie i promowanie nowych metod działań w zakresie aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 3) wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi, a podmiotami świadczącymi usługi aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 4) monitorowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości społecznej służącej zwiększeniu aktywności społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 5) zwiększanie kompetencji służb zajmujących się aktywizacją, integracją oraz reintegracją społeczną i zawodową osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Realizowane na poziomie regionalnym działania o charakterze koordynacyjnym w obszarze ekonomii społecznej wypełniają ww. zapisy ustawowe, wpisując się jednocześnie szeroko w założenia KPRES, sytuującego istotne działania na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej właśnie na poziomie regionalnym.

2.2. Realizacja projektów pozakonkursowych i konkursowych na poziomie regionalnym.

W związku z przypisaną ROPS rolę koordynatorów działań w zakresie ekonomii społecznej na poziomie województw, w ramach bieżącej perspektywy finansowej w ramach RPO, ROPS zrealizują projekty pozakonkursowe dotyczące koordynacji działań związanych z ekonomią społeczną na poziomie regionalnym.

Istotnych informacji na temat działań realizowanych w regionach dostarcza również lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020, dostępna na Portalu Funduszy Europejskich²². Zestawienie danych (filtrowanych wg. wyników CT 9 oraz wskaźnika 113) dla wszystkich województw wskazuje dane dotyczące projektów dotyczących ekonomii społecznej i dofinansowanych ze środków unijnych w ramach RPO. Dostępne dane informują przede wszystkim o postępie czasowym i finansowym realizowanych projektów. Z tego zestawienia wynika, że w 2017 r. rozpoczęto realizację 20 projektów obejmujących obszar wsparcia 113 pn. Promowanie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki społecznej i gospodarki solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia (2 projekty pozakonkursowe 18 projektów konkursowych). W ramach bieżącej

²² <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/> [dostęp: 22.01.2019.]

perspektywy finansowej łącznie do końca 2017 r. rozpoczęto realizację 98 projektów obejmujących obszar wsparcia 113.

2.3. Regionalne Programy Rozwoju Ekonomii Społecznej (RPRES)

W działaniu IV.2. KPRES zaplanowano także uchwalenie, realizację i monitoring Regionalnych Programów Rozwoju Ekonomii Społecznej (RPRES), określających działania regionalnych władz publicznych dotyczących w szczególności:

- instytucjonalizacji zarządzania rozwojem ekonomii społecznej;
- podstawowych kierunków rozwoju sektora ekonomii społecznej; sieci usług wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w województwach;
- opracowania mechanizmów, zasad i form współpracy pomiędzy poszczególnymi szczeblami samorządów, a także pomiędzy różnymi instytucjami, mogącymi mieć wpływ na rozwój ES w regionach w zakresie jej dalszego rozwoju;
- opracowania koncepcji promocji idei ekonomii społecznej w województwie.

Wiodącą rolę w zakresie przygotowania i wdrażania programów w imieniu samorządów województw KPRES przypisał ROPS, wskazując jednocześnie, iż powstałe regionalne programy rozwoju ekonomii społecznej powstaną z przekształcenia funkcjonujących w regionach wieloletnich planów działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia.

Do końca 2017 r. wyżej opisanego przekształcenia i uchwalenia regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej dokonano w 15 województwach (do końca 2016 r. dokonano tego w 14 województwach, natomiast w 2017 r. dodatkowo w województwie zachodniopomorskim²³), przy czym w województwie kujawsko-pomorskim Program został przyjęty jako program rozwoju – jeden z programów wojewódzkich, niezbędnych do realizacji „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020- Plan modernizacji 2020+”, a w województwie warmińsko-mazurskim Plan został przekształcony w „Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury” w 2015 r. Do końca 2017 r. RPRES nie uchwalono w województwie podlaskim, gdzie nadal obowiązuje „Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013 – 2020” (WPRES).

Fakt nieuchwalenia RPRES we wszystkich województwach, a także brak cyklicznie publikowanych sprawozdań z realizacji poszczególnych RPRES uniemożliwia bieżące monitorowanie ich wykonania na poziomie centralnym. Działania przeprowadzone w ramach projektu pn. „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej” w zakresie analizy potrzeb doradczych poszczególnych ROPS wykazały występujące w regionach potrzeby doradcze w zakresie realizacji bieżących działań ROPS w obszarze programowania i monitorowania stanu wykonania RPRES, w tym m.in. potrzeby uzyskania wsparcia w zakresie wypracowania narzędzi do monitorowania sytuacji ES w regionie, przygotowywania raportów z realizacji/osiągnięcia wskaźników RPRES, aktualizacji RPRES. Co ważne, diagnozy potrzeb doradczych przeprowadzone w poszczególnych województwach wykazały również trudności z rozumieniem i stosowaniem wskaźników do monitorowania, a także trudności w dostępie do danych na temat stanu sektora ekonomii

²³ Zachodniopomorski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2018 – 2022 został przyjęty w dniu 4 grudnia 2017 roku uchwałą nr 2011/17 przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego.

społecznej w województwach, które pochodziłyby ze źródeł statystyki krajowej i regionalnej. Obecnie ROPS borykają się z trudnościami z pozyskaniem danych od różnych instytucji.²⁴

Odpowiedzią na ww. potrzeby mają być m.in. działania realizowane w projekcie „*Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej*” polegające na wsparciu doradczym ROPS w zakresie tworzenia narzędzi zbierania danych i ich analizy oraz porządkowania procesu monitorowania, a także działania wdrażane w projekcie „*Zintegrowany system monitorowania sektora ekonomii społecznej*”, ukierunkowanym na pozyskiwanie i publikowanie informacji statystycznych dotyczących sektora ekonomii społecznej²⁵. Ponadto w projekcie „*System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej*” w okresie sprawozdawczym realizowano działania w zakresie stworzenia modelu do tworzenia RPRES, który bazując na doświadczeniach regionów, ma stanowić przewodnik dla ROPS w zakresie konstruowania Programu z uwzględnieniem zarówno elementów wspólnych dla wszystkich województw, które powinny być porównywalne i przydatne do monitorowania realizacji RPRES na poziomie centralnym, ale także specyficznych uwarunkowań regionalnych, przewag konkurencyjnych, które pozwolą regionom zidentyfikować własne innowacyjne metody działania oraz zdiagnozować i wzmacniać unikalne rozwiązania w zakresie rozwoju ES.²⁶

2.4. Wartości wskaźników dotyczących ekonomii społecznej w RPO²⁷

Dynamikę rozwoju przedsiębiorczości społecznej na poziomie regionalnym można analizować poprzez zestawienie określonych wskaźników dotyczących wsparcia rozwoju ekonomii społecznej: (1) liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (w osi zawierającej wsparcie PES), (2) liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem, (3) liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych oraz (4) liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek).

Pierwszy ze wskaźników „*Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie*” może wskazywać na zakres (skalę) działań zrealizowanych w regionach. Warto zauważyć, że w województwach różnie traktowano perspektywę ekonomii społecznej w kontekście wsparcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wsparcie zostało skierowane do liczby osób nie przekraczającej pół procenta mieszkańców danego województwa. Największy odsetek wynosi 0,34% (opolskie), 0,26% podkarpackie i 0,25% zachodniopomorskie. Najmniejszy udział osób objętych wsparciem liczony jest w wartościach tysięcznych stanowiąc 0,004% mieszkańców województwa (dolnośląskie) oraz setnych: 0,02% (łódzkie), 0,03% (mazowieckie), 0,04% (małopolskie), 0,06% (pomorskie), 0,07% (lubelskie i lubuskie) i 0,09% (świętokrzyskie).

Podana przez MIiR informacja o poziomie osiągnięcia wskaźnika na koniec roku 2017 wskazuje, że bezkonkurencyjne jest woj. dolnośląskie (648% zakładanego poziomu), należy jednak pamiętać, że w tym regionie założono także najniższą liczbę mieszkańców (110 osób).

²⁴ Hermann-Pawłowska K., Stronkowski P., Diagnoza potrzeb na usługi doradcze i szkoleniowe w projekcie „Spójna Integracja Regionalna Ekonomii Społecznej”, Warszawa 2017, str. 16-17

²⁵ W 2018 r. w MRPiPS powstał również kwestionariusz monitorowania działalności OWES, który będzie w kolejnych latach dostarczał informacji o formach i zakresie działalności akredytowanych OWES.

²⁶ Bohdziewicz-Lulewicz M., Brzeziak M., Model tworzenia Regionalnych Programów Rozwoju Ekonomii Społecznej, ROPS w Krakowie.

²⁷ Część zaczerpnięta z opracowania R. Szarfenberga pt. „Opinia nt. realizacji KPRES w województwach i instytucjach centralnych za rok 2017”, powstałego w projekcie „System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej”.

Województwa, które zakładały najwyższy udział ludności nie wypadają źle w tym zestawieniu: w woj. mazowieckim zrealizowano 31%, a w śląskim 23% wartości wskaźnika.

Najwyższa wartość (poza województwem dolnośląskim) wynosiła około 50%, przekraczając tę wartość w woj. lubuskim (52%) i warmińsko-mazurskim (51%), i zbliżając się do niej w łódzkim (48%). Najniższy poziom osiągnięcia wskaźnika wynosi 4% w woj. opolskim i świętokrzyskim oraz 5% w woj. podlaskim. Tutaj warto zauważyć, że w opolskim zrealizowano najniższą wartość z najniższego (na tle innych) zakładanego poziomu wskaźnika, podobna sytuacja występuje w woj. świętokrzyskim, gdzie planowano objąć wsparciem w ramach działania 3,26% ogółu mieszkańców. Na uwagę zasługuje także fakt, że w większości województw omawiany poziom realizacji wskaźnika został osiągnięty w 2017 roku. Pewną stabilnością w działaniach wyróżniają się tutaj woj. mazowieckie (w 2016 osiągnięto mniej więcej połowę obecnego stanu) i wielkopolskie (mniej więcej jedną trzecią).

Jeśli chodzi o wskaźnik „*liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem*”, to odnotowano ponad stuprocentowe osiągnięcie poziomu wskaźnika woj. warmińsko-mazurskim, gdzie osiągnięto w 2017 roku 247% zakładanej liczby wspartych PES, w zachodniopomorskim – 181%, w lubuskim 155% i w wielkopolskim 131%. W przypadku tego wskaźnika dostrzegalne są rozbieżności w kwestii planowanej liczby wspartych PES. Najwyższe zakładane liczby notowane są w podkarpackim (2 208) i śląskim (2 080). Przekraczają one 20-krotnie założenia przyjęte w woj. warmińsko-mazurskim (92), są także znacznie wyższe niż w woj. lubuskim (154), zachodniopomorskim (215) i opolskim (262). W tej perspektywie szczególną uwagę zwraca liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem w 2017 roku – 998 w śląskim (48% stanu na 2023 r.) i 769 w wielkopolskim (131%). W wyróżnionym zestawieniu po raz kolejny pojawia się woj. opolskie – jako województwo z najniższą osiągniętą wartością wskaźnika: 50 PES, co stanowi 19% zakładanego rezultatu końcowego. Procentowo mniejsze wsparcie jest odnotowane w woj. podkarpackim 13% (279 PES) i 16% w kujawsko-pomorskim (144 PES). Dodatkowo warto zauważyć, że w czterech województwach (lubuskim, opolskim, podkarpackim, świętokrzyskim) w 2017 po raz pierwszy odnotowano rezultaty w tym zakresie, w roku 2016 osiągnięta wartość wynosiła 0.

Podobnie jak w przypadku ww. wskaźników, również przy wskaźniku dotyczącym „*liczby miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych*” występują znaczne rozbieżności. W woj. lubuskim osiągnięto zakładany wskaźnik na poziomie 131% oczekiwanego rezultatu końcowego. W czterech województwach w ogóle nie osiągnięto tego wskaźnika (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie), a w jednym osiągnięto go minimalnie (małopolskie). Dla woj. świętokrzyskiego trudno określić wynik, gdyż brakuje informacji o wartościach wyjściowych wskaźnika. W pozostałych województwach poziom osiągnięcia mieści się między 13 a 95%.

Czwarty wskaźnik monitorujący osiąganie celu wsparcia rozwoju przedsiębiorczości społecznej w ramach RPO to „*liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)*”. W latach 2014–2016 w żadnym z regionów nie wykazywano wartości większej niż 0. W zestawieniu za 2017 rok wyróżnia się woj. dolnośląskie (107 osób, 122% zakładanego wskaźnika), na tle województw, w których osiągnięte wartości są średnio i relatywnie niewielkie: w połowie nadal notowaną wartością jest 0 (w tym w jednym 0,46%), w pozostałych regionach jest to między 2 a 9% zakładanej wysokości. Najwięcej osób spełniających wskaźnikowe kryterium jest w woj. dolnośląskim (107), zachodniopomorskim (72) i śląskim (48). Zestawienie omawianych wskaźników przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Poziom osiągnięcia wskaźników RPO w zakresie rozwoju PES

Lp	Województwo	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (w osi zawierającej wsparcie PES)					Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem				Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych				Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)			
		2023*		2016	2017	% osiągnięcia założeń	2023*	2016	2017	% osiągnięcia założeń	2023*	2016	2017	%osiągnięcia założeń	2023*		2017	% osiągnięcia założeń
		Liczba osób	% mieszkańców woj.												przyjęty wskaźnik	wartość liczbowa wskaźnika		
1	dolnośląskie	110	0,00**	37	713	648	511	55	306	60	110	0	104	95	80%	88	107	122
2	kujawsko-pom.	1 442	0,07	6	199	14	896	20	144	16	360	-	48	13	360	360	0	0
3	lubelskie	1 535	0,07	0	28	2	653	82	298	46	302	0	1	0	20%	307	0	0
4	lubuskie	1 872	0,18	0	978	52	154	0	238	155	180	0	235	131	180	180	17	9
5	łódzkie	597	0,02	133	289	48	531	194	427	80	469	11	186	40	66%	394	7	2
6	małopolskie	1 200	0,04	0	80	7	500	48	399	80	600	0	7	1	26%	312	0	0
7	mazowieckie	1 807	0,03	0	553	31	720	30	158	26	687	0	111	16	38%	687	17	2
8	opolskie	3 340	0,34	0	121	4	262	0	50	19	168	0	20	12	20%	668	0	0
9	podkarpackie	5 540	0,26	0	491	9	2 208	0	279	13	1 079	0	0	0	9,2%	510	0	0
10	podlaskie	2 147	0,18	0	101	5	462	50	112	24	473	0	0	0	17%	365	0	0
11	pomorskie	1 400	0,06	0	123	9	450	5	105	23	500	0	0	0	32%	448	0	0
12	śląskie	8 257	0,18	257	1934	23	2 080	b.d.	998	48	1 784	59	372	21	1 651	1651	48	3
13	świętokrzyskie	1 179	0,09	0	49	4	393	0	168	43	250%***	0	10	bd.***	25%	295	8	3
14	warmińsko-maz.	1 538	0,11	85	778	51	92	64	160	174	400	35	178	45	20%	308	23	7
15	wielkopolskie	3 500	0,10	479	1403	40	589	329	769	131	1 500	182	653	44	50%	1750	8	0,46
16	zachodnio-pomorskie	4 289	0,25	2	1296	30	215	34	389	181	160	0	91	57	18%	772	72	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań RPO oraz informacji z MiR

* Poziom zakładany do osiągnięcia w 2023 r.

** W wartościach tysięcznych odsetek osób objętych wsparciem w woj. dolnośląskim wynosi 0,004%

*** W źródle nie podano wartości bazowej (liczby miejsc pracy, która ma wzrosnąć o 250%), trudno więc określić poziom osiągnięcia założeń.

3. Podsumowanie i rekomendacje dla dalszych działań

W sprawozdaniach z realizacji KPRES w latach 2014-2016 w ramach rekomendacji wskazywano przede wszystkim przeprowadzenie analizy pozwalającej zgromadzić informacje o przyczynach występującego dotychczas zróżnicowania w zakresie realizacji poszczególnych działań i priorytetów określonych w KPRES, oraz dokonanie kompleksowej aktualizacji całego Programu, w tym jego priorytetów i działań, rezultatów oraz wskaźników, tak aby Program mógł służyć w sposób możliwie jak najbardziej pełny rozwojowi ekonomii społecznej.

O ile działania monitorujące realizację KPRES w ubiegłych latach, realizowane m.in. w oparciu o formularz ankiety kierowanej do ROPS oraz Instytucji Zarządzających RPO nie dostarczyły danych umożliwiających sformułowanie odpowiedzi wskazującej przyczynę istniejącego stanu faktycznego w poszczególnych województwach i jego zróżnicowania między regionami to informacje przedstawione w opracowaniu pt. „*Opinia nt. realizacji KPRES w województwach i instytucjach centralnych za rok 2017*” zgromadzone na podstawie badania jakościowego wśród przedstawicieli ROPS, będących osobami odpowiedzialnymi za realizację zadań w obszarze ES w ramach tych instytucji, dostarczyły informacji w tym zakresie. Do najważniejszych czynników warunkujących realizację działań na rzecz rozwoju ES w poszczególnych regionach wskazano: czynniki historyczne, społeczno-gospodarcze, aktywność poszczególnych interesariuszy, w tym m.in. stopień zaangażowania samorządu, a także uwarunkowania dotyczące wdrażania działań na rzecz ES w poszczególnych regionach wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i programowych, często ich odmiennych interpretacji etc. Analiza informacji, jakie udało się zgromadzić w tym zakresie będzie stanowić element prac programowych prowadzonych w obszarze ESiS w przyszłości.

W zakresie wdrożenia pozostałych rekomendacji w okresie sprawozdawczym realizowano prace w zakresie aktualizacji zapisów KPRES, w tym aktualizacji diagnozy i działań Programu oraz weryfikacji i uproszczenia wskaźników KPRES. Działania w tym obszarze zostały rozpoczęte w kwietniu 2017 r. poprzez przeprowadzenie wstępnych konsultacji zakresu zmian. W tym celu MRPiPS zwróciło się do urzędów centralnych wskazanych w KPRES jako realizatorzy działań określonych w Programie, ROPS oraz Instytucji Zarządzających RPO z prośbą o analizę zapisów KPRES oraz zgłoszenie ewentualnych sugestii, co do obecnych zapisów Programu, jak również o przekazanie propozycji w zakresie innych, możliwych do podjęcia kierunków wsparcia, których wdrożenie pozwoli wesprzeć rozwój ekonomii społecznej w Polsce. Zgromadzone opinie oraz sugestie wsparły proces przygotowywania aktualizacji KPRES. Pierwszy projekt zaktualizowanego dokumentu przedstawiono na forum Grupy ds. Strategicznych i Programowych KKRES w listopadzie 2017 r.

Zdaniem przedstawicieli ROPS biorących udział w przeprowadzonym w formie wywiadu telefonicznego badaniu jakościowym, które przeprowadzono w ramach projektu „*System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej*” proces konsultacji zaktualizowanej wersji KPRES umożliwił zarówno zapoznanie się z planowanymi zmianami, jak i zgłoszenie uwag. Wskazywano w tym kontekście na mnogość spotkań i kanałów przepływu informacji, które gwarantowały zapoznanie się z dokumentem oraz możliwość zgłoszenia uwag przez wszystkich potencjalnych interesariuszy. Jednocześnie przedstawiciele ROPS podkreślali również potrzebę dokonania aktualizacji KPRES, który ze względu na upływ czasu i zmiany zachodzące w rzeczywistości społeczno-gospodarczej wymagał modyfikacji w celu dostosowania go do obecnych uwarunkowań.

Wskazywano przy tym, iż KPRES w nowym kształcie został dobrze opracowany i został dostosowany do obecnych potrzeb.²⁸

Działania w obszarze konsultacji zaktualizowanej wersji KPRES uległy zintensyfikowaniu już w 2018 r. W świetle prac nad aktualizacją KPRES, będącego najważniejszym dokumentem programowym dotyczącym sfery ekonomii społecznej, który w nowej wersji będzie obowiązywał już w 2019 r. w kolejnym roku sprawozdawczym tj. 2018, stanowiącym ostatni okres sprawozdawczy pierwszej wersji KPRES, najważniejszym zadaniem będzie osiągnięcie w jak największym stopniu przyjętych celów Programu i zapewnienie tym samym silnej podstawy dla realizacji listy działań określonych w jego, zaktualizowanej wersji.

²⁸ R. Szarfenberg, „Opinia nt. realizacji KPRES w województwach i instytucjach centralnych za rok 2017”, str. 52-54